

Załącznik do Uchwały nr XXXVIII/314/2017
Rady Gminy Mstów
z dnia 21 grudnia 2017 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY MSTÓW 2017 - 2025

Mstów 2017

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
I. RYS HISTORYCZNY GMINY MSTÓW	8
II. DIAGNOZA STRATEGICZNA - POTENCJAŁ, POZYCJA I PROBLEMY GMINY	12
2.1. WYMIAR PRZESTRZENNY, ŚRODOWISKOWY I INFRASTRUKTURALNY	12
POŁOŻENIE GMINY	12
STRUKTURA GRUNTÓW	14
UKŁAD TRANSPORTOWY	15
ZASOBY ŚRODOWISKA NATURALNEGO	16
URZĄDZENIA SIECIOWE	19
INFRASTRUKTURA ICT ORAZ E-USŁUGI PUBLICZNE	21
DZIEDZICTWO KULTUROWE	22
KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	25
BUDOWNICTWO I MIESZKALNICTWO	28
ROLNICTWO	30
2.2. WYMIAR SPOŁECZNY	34
DEMOGRAFIA	34
RYNEK PRACY	38
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I EDUKACJA	40
OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA	42
2.3. WYMIAR GOSPODARCZY	44
2.4. GMINA NA TLE POWIATU I WOJEWÓDZTWA	47
3. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH W RAMACH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH	48
4. ANALIZA SWOT	53
III. WIZJA ROZWOJU ORAZ MISJA	55
IV. OBSZARY PRIORYTETOWE, CELE I KIERUNKI ROZWOJU	56
V. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU	60
VI. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII ROZWOJU	61
VII. ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	63
VIII. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	65
SPIS TABEL I RYSUNKÓW	66

WPROWADZENIE

ZAKRES TEMATYCZNY ORAZ METODOLOGIA PRZYGOTOWANIA STRATEGII ROZWOJU

„Strategia Rozwoju Gminy Mstów 2017 - 2025” została sporządzona dla jednostki samorządu terytorialnego: Gminy Mstów - położonej w subregionie północnym województwa śląskiego, w powiecie częstochowskim.

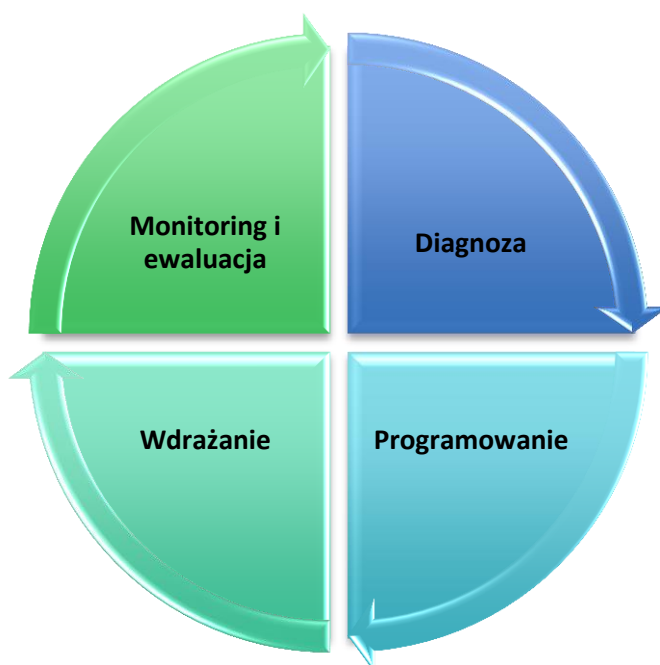
Opracowanie jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji lokalnej polityki rozwoju, przy uwzględnieniu potrzeb i oczekiwań całej wspólnoty. Jest również instrumentem współpracy partnerów samorządowych, prywatnych i pozarządowych.

Zarządzanie strategiczne polega na kierowaniu rozwojem w długim okresie czasu, w wyniku wykorzystania rzetelnych danych i wiedzy, celem analizy i oceny bieżącej sytuacji na obszarze gminy oraz określenia przyszłych uwarunkowań i możliwości rozwoju.

Niniejszy dokument jest narzędziem wspierania pozytywnych zmian w całej przestrzeni gminy oraz niwelowania barier i problemów pojawiających się w otoczeniu (zdiagnozowanych poprzez analizę danych historycznych oraz na etapie badań wśród mieszkańców), które wymagają efektywnych rozwiązań infrastrukturalnych, gospodarczych i społecznych.

Proces zarządzania strategicznego przebiega wieloetapowo i obejmuje cztery główne fazy, tj.: diagnoza, programowanie, wdrażanie, monitoring i ewaluacja.

Rysunek 1. Zarządzanie strategiczne

Źródło: opracowanie własne

DIAGNOZA

Pierwsza faza diagnozy zawiera analizę danych historycznych, jak również przeszłych i przewidywanych przyszłych uwarunkowań rozwoju gminy, w tym potencjału oraz istniejących barier wewnętrznych i zewnętrznych.

Diagnozę rozpoczyna analiza strategiczna uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych gminy, którą sporządzono w oparciu o dane udostępnione przez Urząd Gminy Mstów oraz poszczególne jednostki działające na obszarze gminy, a także dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy, i innych instytucji.

W ramach konsultacji społecznych, na podstawie badań ankietowych, określono podstawowe obszary problemowe, priorytety rozwoju oraz propozycję działań, które łącznie z analizą umożliwiły definicję celów.

Diagnoza pozwala na zidentyfikowanie mocnych i słabych stron oraz atutów (szans) i ograniczeń (barier) rozwoju, które określono w ramach analizy SWOT. Niniejsza analiza pozwala ocenić obecną i przyszłą sytuację gminy.

Realizacja założeń Strategii ma przede wszystkim dążyć do zrównoważonego rozwoju jednostki, w tym do poprawy jakości warunków życia mieszkańców, wzrostu gospodarczego, przy uwzględnieniu aspektów związanych z ochroną środowiska oraz zachowaniem zasobów dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

PROGRAMOWANIE

Programowanie jest wynikiem pierwszej fazy, którą jest diagnoza. Programowanie zawiera określenie wizji, misji, priorytetów, celów oraz kierunków działań w zakresie rozwoju gminy.

Cele strategiczne są najważniejszymi celami, które gmina zamierza osiągnąć, wynikającymi z analizy SWOT oraz zidentyfikowanych problemów. W ramach definiowania celów wyróżniono działania o różnej szczegółowości.

W procesie programowania dokonano sprawdzenia zgodności zapisów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi na poziomie: powiatowym, subregionalnym, wojewódzkim oraz krajowym. Wynika to z tzw. zasady spójności, która jest gwarantem tego, że osiągnięte skutki będą w jak najwyższym stopniu synergiczne ze ścieżką rozwoju całego regionu, czy państwa. Ponadto, z punktu widzenia formalnego, umożliwia to ubieganie się gminy o dofinansowanie przewidzianych do realizacji przedsięwzięć ze źródeł zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich.

Strategia Rozwoju Gminy Mstów powstała w wyniku zaangażowania władz gminy, pracowników Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych gminy, mieszkańców oraz organizacji pozarządowych, jak również zewnętrznych doradców.

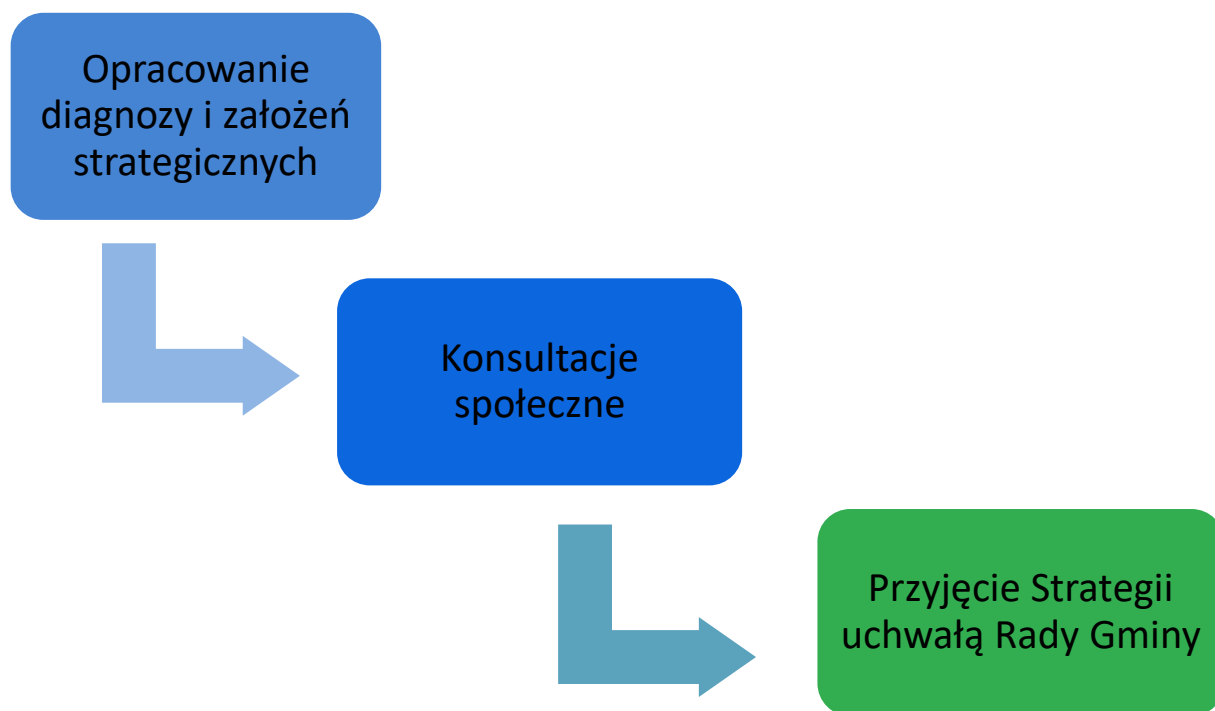
Harmonogram i kolejność prac nad dokumentem:

- Przygotowanie wzoru ankiet w zakresie stanu istniejącego oraz perspektyw rozwoju Gminy Mstów i przeprowadzenie badania ankietowego wśród mieszkańców i podmiotów działających na obszarze gminy: lipiec 2017 r.;
- Analiza dostępnych dokumentów programowych i strategicznych obowiązujących na terenie gminy, powiatu, subregionu, województwa i kraju;

- Zgromadzenie i analiza danych statystycznych, opracowanie diagnozy strategicznej w zakresie potencjału, pozycji i problemów gminy oraz analizy SWOT na podstawie wyników badania ankietowego, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacji dostarczonych przez Urząd Gminy Mstów;
- Opracowanie projektu Strategii Rozwoju Gminy Mstów 2017 – 2025;
- Przeprowadzenie konsultacji społecznych, w tym: wyłożenie projektu Strategii do publicznego wglądu oraz uwzględnienie propozycji zmian i uzupełnienie dokumentu o wniesione uwagi: wrzesień – październik 2017 r.;
- Przyjęcie Strategii uchwałą Rady Gminy Mstów.

Rysunek 2. Etapy prac nad Strategią Rozwoju Gminy Mstów

Źródło: opracowanie własne

WDRAŻANIE

Koordinacja wdrażania założeń Strategii Rozwoju leży po stronie samorządu gminy, w tym Wójta oraz Urzędu Gminy Mstów.

W procesie wdrażania realizowane są programy i plany uszczegóławiające założenia lokalnej polityki rozwoju i skupiające się na konkretnej dziedzinie, spójne ze Strategią Rozwoju Gminy Mstów 2017 - 2025, tj.:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego Gminy Mstów;
- Program Ochrony Środowiska dla Gminy Mstów;
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Mstów;
- Program Współpracy Gminy Mstów z Organizacjami Pozarządowymi;
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Mstów (projekt);
- Inne.

W ramach tej fazy przygotowywane i realizowane są określone, konkretne zadania (w tym inwestycje), umożliwiające osiągnięcie zakładanych celów, sformułowanych na etapie programowania. Niniejsze przedsięwzięcia muszą być oparte o analizę sytuacji finansowej gminy z uwzględnieniem prognozy: dochodów, zadłużenia i jego spłat oraz wydatków bieżących związanych ze sferą społeczną i eksploatacyjną. Analiza, uzupełniona o prognozę pozyskiwania środków zewnętrznych, pozwala określić horyzont czasowy możliwych wydatków inwestycyjnych.

Wykaz przedsięwzięć powinna zawierać m.in. Wieloletnia Prognoza Finansowa, będąca częścią uchwały budżetowej.

MONITORING I EWALUACJA

Monitoring wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Mstów 2017 - 2025 jest podstawowym warunkiem realizacji celów określonych w tym dokumencie.

W celu sprawnego i efektywnego wdrażania przyjętych założeń, niezbędne jest ciągłe monitorowanie wyników realizowanych projektów, wchodzących w zakres określonych programów oraz wydatków na ich realizację, w tym źródeł finansowania.

Istotną kwestią jest również dokonanie oceny wpływu zarządzania strategicznego, w tym realizacji Strategii, w ramach ewaluacji.

Sam proces monitorowania i ewaluacji obejmuje zbieranie i analizę danych dotyczących m.in. efektów wdrażanych projektów realizujących cele zawarte w Strategii.

Monitoring i ewaluacja będzie polegała przede wszystkim na:

- kontroli postępu realizacji lokalnej polityki rozwoju, planów, programów oraz przedsięwzięć,
- weryfikacji osiągniętych rezultatów i porównywaniu ich zgodności z przyjętymi celami,

- ocenie sytuacji zewnętrznej i założeń, które mogą się dezaktualizować z upływem czasu, w związku ze zmianami sytuacji gminy, regionu i kraju.

Monitoring i ewaluacja oraz upowszechnienie efektów i wyników realizacji programów, czy projektów osiągających zakładane cele Strategii, będzie prowadzony w oparciu o zgromadzone informacje oraz osiągnięte wskaźniki.

Niniejsza faza umożliwi dokonanie okresowych analiz i ocen skutków wpływu wdrażanych programów, czy przedsięwzięć na poziom rozwoju infrastrukturalnego oraz społeczno – gospodarczego gminy. Władze samorządowe kreujące politykę rozwoju gminy będą miały możliwość modyfikowania i korygowania planowanych przedsięwzięć, odpowiednio do zmieniających się uwarunkowań, możliwości oraz ewentualnych zagrożeń.

UDZIAŁ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W TWORZENIU STRATEGII ROZWOJU

Strategia Rozwoju Gminy Mstów 2017 - 2025 zawiera główne cele i uwarunkowania oraz priorytety rozwoju w określonym horyzoncie czasu, z uwzględnieniem warunków zewnętrznych i wewnętrznych, przy czynnym udziale społeczności lokalnej.

Niniejszy dokument odnosi się do najważniejszych zagadnień, w tym problemów wymagających rozwiązania, które płyną z otoczenia, a diagnoza stanu istniejącego, obok analizy i syntezy danych statystycznych, wynika z aktywności lokalnej społeczności.

Przyjęte cele i działania są wynikiem inicjatyw oddolnych i partycypacji społeczności w tworzeniu Strategii, poprzez przeprowadzenie konsultacji społecznych polegających na:

- przeprowadzeniu badań ankietowych wśród społeczności lokalnej (lipiec 2017 r.),
- wyłożeniu projektu Strategii do publicznego wglądu i uwzględnieniu ewentualnych uwag (wrzesień - październik 2017 r.).

W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono ankietyzację wśród mieszkańców, w zakresie stanu istniejącego oraz perspektywy rozwoju gminy. Wyniki ankiet są podstawą do przygotowania diagnozy stanu istniejącego w Gminie Mstów oraz wyznaczenia celów i kierunków rozwoju w ramach Strategii Rozwoju Gminy Mstów 2017 - 2025. Każdy mieszkaniec mógł skorzystać z szansy i okazji wypowiedzenia się w tak ważnych zagadnieniach, jakimi są kierunki działań realizowane na terenie gminy, służące całemu społeczeństwu. Ankietę mogli wypełnić wszyscy mieszkańcy gminy w związku z udostępnieniem jej na stronie internetowej gminy oraz w Urzędzie Gminy Mstów. Jednocześnie projekt Strategii Rozwoju został udostępniony na stronie internetowej gminy wraz z formularzem zgłaszania uwag.

I. RYS HISTORYCZNY GMINY MSTÓW

Nazwa miejscowości Mstów pochodzi prawdopodobnie od imienia Msta, być może przełożonego, dowódcy słowiańskiego plemienia, zamieszkującego okoliczne tereny przed powstaniem państwa polskiego. Jan Długosz, opisując zasługi Piotra Własta, który zmarł w 1144 r. stwierdza, że ufundował on kościół pod wezwaniem Pięciu Braci w Mstowie. Wynika z tego, że miejscowość istniała już przed tą datą.

Choć Mstów należy do bardzo starych ośrodków osadnictwa, to jednak pierwsza historyczna pisana wzmianka o nim pochodzi dopiero z roku 1193. Jest to bulla papieża Celestyna III wydana dla Kanoników Regularnych św. Augusta opactwa Najświętszej Maryi Panny na Piasku we Wrocławiu. Papież wymienił wszystkie miejscowości stanowiące własność opactwa, wśród których był również "MSTOU cum redditibus et decimis ..."

Bardzo istotnym wydarzeniem w dziejach Mstowa było zwołanie w nim przez Henryka Kietlicza w 1212 r. zjazdu biskupów. Uczestniczył w nim m.in. pierwszy dziejopisarz polski, Wincenty Kadłubek. Podczas uroczystości konsekrowano biskupa poznańskiego Pawła. Zwołanie zjazdu biskupów świadczy o tym, że już w owym czasie Mstów posiadał niemałe znaczenie. Musiały tu również istnieć odpowiednie warunki do przyjęcia uczestników uroczystości, a więc posiadał je już prawdopodobnie wówczas mstowski kompleks kościelny.

Na przełomie XI i XII w., na skutek wejścia w orbitę czesko - niemiecką księstw śląskich, szlak handlowy z Krakowa do Wielkopolski, biegnący przez Opole, przesunął się na teren Jury. Powstał szlak, biegnący z Krakowa przez Lelów do Poznania, zahaczający o Mstów. Była tu jedna z komór celnych przy wspomnianej drodze. Miało to duże znaczenie dla rozwoju mstowskiego handlu i rzemiosła. Szlakiem handlowym przejeżdżali bowiem kupcy, którzy niejednokrotnie zatrzymywali się w samym Mstowie, wystawiając na sprzedaż swoje towary co stało się załącznikiem targu. Już w pierwszej połowie XII w. odbywały się w miejscowości regularne targowiska. Zarówno dochody z opłat targowych, jak i pobieranego na moście cła, zasilaty kasę klasztoru, jako właściciela osady.

W XII wieku zaczęto budować wzdłuż trasy szlaku w celach zabezpieczenia przed złodziejami, początkowo drewniane, a następnie już murowane, zamki i strażnice obserwacyjne. Owocem tej nowej polityki była min. fundacja na ruinach starego mstowskiego kościółka, nowego warownego klasztoru. Był to w dziejach miejscowości moment zwrotny. Założycielem nowego kościoła był Iwo Odrowąż, biskup krakowski. Dokument fundacyjny pochodzi z 1220 r. Dodatkowymi przywilejami zatwierdzonymi dla klasztoru przez biskupa były dawne dziesięciny z licznych okolicznych miejscowości, takich jak: Częstochowa, Częstochówka, Kobyłczyce, Kuchary, Mirów, Mokresz, Mokrsko, Rędziny, Siedlec, Wilkowiecko, Włodowice, Zagórze, Żerkowice i Żuraw. Mstów, będący niegdyś stolicą opola (dawniej - gmina słowiańska), szybko stał się znaczącym ośrodkiem administracyjno - kościelnym.

Istnienie komory celnej oraz regularnych targów, które znacznie przyspieszyły rozwój grodu, były jednymi z głównych elementów miastotwórczych. Dnia 10.06.1279 r. Bolesław Wstydlivy zezwolił Wilhelmowi, przełożonemu klasztoru Kanoników Regularnych w Mstowie na założenie miasta, nadając dotychczasowej wiosce prawa miasta rządowego. Miasto otrzymało radę miejską z wójtem na czele. Posiadał on władzę administracyjną i sądowniczą, a bezpośrednio podlegał władzom klasztornym. Miasto mogło korzystać z przywilejów i ulg immunitetu ekonomicznego. Wytyczony został czworokątny rynek i ulice, które niemal w pierwotnym układzie

przetrwali do dziś. Z biegiem czasu Mstów rozwijał się, a obywatele miasta otrzymywali coraz to nowe przywileje targowe i rzemieślnicze, które przynosiły zyski zarówno mieszkańcom, jak i władzom miejskim. Oprócz znaczenia typowo gospodarczego, miasto posiadało również znaczenie militarne.

W roku 1327 u Kanoników Regularnych w mstowskim klasztorze gościł Władysław Łokietek. Wynikiem królewskiej wizyty była transakcja, podczas której zakonnicy w zamian za Włodowice otrzymali Morsk, Komorniki i Skarżyce. Ponadto król zwolnił mstowski klasztor od opłat, nadając miejscowemu zgromadzeniu Kanoników prawo osadzania wiosek klasztornych na prawie magdeburskim. W owym czasie majątek klasztorny szybko się rozrastał, a jego prestiż pomagał w dalszym szybkim rozwoju całego grodu.

W roku 1405 król Władysław Jagiełło ponowił dla osady przywilej lokacyjny na prawie średzkim, otrzymany w 1278 roku od księcia Bolesława Wstydlivego.

W XV wieku Mstów był prawdziwą potęgą ekonomiczną, słynącą głównie z produkcji doskonałej jakości wełny i jej przetworów. Miasto było więc dość dobrze zaludnione, a własność Kanoników Regularnych w Mstowie stanowiły następujące wsie: Jaskrów, Kobyłczyce, Konin, Kuchary, Mokrsko, Skrzydlów Mały, Skarszyce, Zawada, Żerkowice i część Kromotowa. We Mstowie dwukrotnie gościł król Kazimierz Jagiellończyk, tj. w 1450 r. w drodze z Krakowa do Poznania, drugi raz w 1474 r. - przed wyprawą na Węgry przeciwko królowi Maciejowi Korwinowi, który zajął Śląsk. Przy okazji pobytu w mstowskim klasztorze, król ustanowił dodatkowy jarmark w mieście – w dniu św. Judy i Tadeusza. Handel był w Mstowie bardzo rozwinięty, a regularnie odbywające się w nim targi i jarmarki gromadziły wiele okolicznej ludności, a także zainteresowanych z odleglejszych miejscowości.

W XVI w. kilkakrotnie przejeżdżał przez Mstów Zygmunt August, a kilka lat później królowa Bona. Oboje odwiedzali miejscowość w drodze do Krzepic, gdzie wraz z synem zamieszkiwała Anna Jagiellonka. Zarówno częste wizyty królów polskich, jak i otrzymywanie wielu przywilejów świadczą o ówczesnym znaczeniu miasta Mstowa. Przywileje na zakładanie cechów rzemieślniczych, organizację jarmarków czy uzyskiwanie umorzeń podatkowych były wynikiem ciągłego umacniania znaczenia, a jednocześnie umożliwiały dalszy rozwój gospodarczy miasta.

Mstów, jako miasto posiadał swój herb. Najstarsze odciski pieczęci z jego podobizną pochodzą z 1564 r. Na kawałku papieru z podłożonym woskiem widnieje pieczęć o średnicy 31 mm. Rysunek na niej przedstawia na tarczy renesansowej rękę dzierzącą dwa złożone na krzyż klucze. Nad tarczą widnieją: infuła i pastorał. W otoku znajduje się napis: SI - Gillum - CIYITTATIS - MSTHUOW. Kiedy przebiegający przez Mstów szlak handlowy przestał być używany, rozwój miasta został zahamowany. Znaczenie Mstowa podtrzymywało jeszcze przez jakiś czas dobrze rozwinięte rzemiosło. Miasto będące wcześniej stolicą powiatu, przewyższające swym znaczeniem Częstochowę, zaczęło jednak podupadać. Odcięcie go od traktu handlowego stało się początkiem degradacji, a w dalszej kolejności całkowitego upadku miasta.

W roku 1620 burmistrz Mstowa Wojciech Podlejski wydał decyzję o wybudowaniu na miejscowym cmentarzu kościoła pod wezwaniem św. Wojciecha. Polska w połowie XVII w. przeżywała trudności związane z wojnami wschodnimi oraz konfliktami wewnętrznymi. Wykorzystali to Szwedzi, dokonując w 1655 r. inwazji na kraj. Na jakiś czas zajęli oni również i mstowski klasztor i kościół, przybywszy spod Olsztyna i Przyrowa. Zniszczenia wojenne jakie pozostawili po odwrocie były ogromne.

W rok po inwazji szwedzkiej zniszczony Mstów odwiedził król Jan Kazimierz, uroczyscie eskortowany do Częstochowy przez Stefana Czarnieckiego. W 1697 roku wybudowano w Mstowie synagogę. Świadczy to o obecności żydów wśród mstowskiej społeczności. Początkowo żydzi mstowscy należeli do kahału (żydowskiej gminy wyznaniowej) w Janowie, ale już na początku XIX w. utworzyli w miejscowości własną, niezależną gminę i przydzielono im rabina. Społeczność żydowska brała czynny udział w życiu mstowskiego środowiska. Żydzi stanowili swego czasu siłę napędową miejscowości, preferując rozwój handlu, rzemiosła i przemysłu. Ich domostwa skupiały się w pobliżu rynku. Prowadzili własną szkołę w języku jidisz, żydowskie dzieci uczęszczały jednocześnie do szkoły świeckiej.

W miarę upływu czasu degradacja miejscowości postępowała. Kolejnych zniszczeń i strat przysporzyły stacjonujące w 1709 r. w Mstowie wojska rosyjskie pod dowództwem carewicza Aleksego, syna Piotra Wielkiego, a także przemarsz armii pod dowództwem generała Drewicza. W wieku XVIII doświadczyły miejscowość liczne pożary, a także powódzie.

Drugi rozbiór Polski podzielił również Mstów między dwa państwa zaborcze. Część prawobrzeżna z Rynkiem i Ratuszem znalazła się w zaborze rosyjskim, natomiast lewobrzeżna, z Klasztorem - w zaborze pruskim. Obydwaj zaborcy potraktowali miejscowość równie okrutnie, plądrując ją, grabiąc i niszcząc. Zarówno Rosjanie jak i Prusacy mocno przyczynili się do dalszej degradacji i tak już poważnie podupadłej miejscowości. W roku 1801 kolejny pożar strawił część zabudowań klasztornych, łącznie z archiwum parafialnym.

Pod koniec XVIII wieku administracyjnie Mstów należał do powiatu lelowskiego, województwa krakowskiego. Na początku XIX w. Mstów próbował jeszcze podźwignąć się z upadku, powstały w nim manufaktury sukiennicze i bawełniane wytwarzające grube sukno, powstały kaflarnie, rozwinęło się szewstwo i nawiązujący do dobrych mstowskich tradycji - handel. Jednak i tym razem próby podźwignięcia się miejscowości z głębokiego kryzysu nie przyniosły większych rezultatów. Mimo to początek wieku był dla miejscowości okresem dość pomyślnym. W roku 1819 miasto posiadało ponad 100 warsztatów rzemiosła produkcyjnego. Przeszło 80 % mieszkańców utrzymywało się z pracy rzemieślniczej. Ożywił się także handel, posiadający w miejscowości bogate tradycje. Odbijające się w Mstowie jarmarki ponownie cieszyły się dużą popularnością.

W 1824 r. miasto rządowe Mstów należało do województwa kaliskiego, obwodu wieluńskiego i powiatu częstochowskiego. Kryzys lat czterdziestych ubiegłego stulecia zniszczył po raz kolejny rzemiosło produkcyjne w Mstowie, powodując przywrócenie chudych lat dla miejscowości. Następstwem tego stała się szybka agraryzacja. Już pod koniec wieku około 75% mieszkańców Mstowa utrzymywało się głównie z rolnictwa. W niniejszym okresie 1/3 część mieszkańców Mstowa stanowiła ludność żydowska.

W roku 1870 Mstów utracił prawa miejskie, miało to być dotkliwą karą za męstwo, jakie wykazał podczas Powstania Styczniowego, Powstańczy Oddział Strzelców - utworzony przez mieszkańców Mstowa. Od tej pory Mstów włączony został do gminy Wancerzów, powiatu wieluńskiego, okręgu częstochowskiego, guberni warszawskiej. Wielki pożar, jaki wybuchł w miejscowości w 1879 r. zniszczył niemal doszczętnie miejscowość. Próby jej uprzemysłowienia pod koniec wieku nie powiodły się. Miejscowa ludność masowo odpływała do tworzącego się przemysłu częstochowskiego. Żydzi stanowiący dużą część mstowskiej społeczności, wywierali duży wpływ na życie kulturalne miejscowości. Posiadali własną, murowaną bożnicę, oraz utworzony w 1897 r. cmentarz.

W roku 1912 została założona we Mstowie jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej.

W czasie I Wojny Światowej odbywały się w okolicach Mstowa pozycyjne walki artyleryjskie wojsk niemieckich i rosyjskich. Dla poległych żołnierzy utworzono cmentarz w Wancerzowie. Wraz z całą gminą, Mstów został przez Niemców przyłączony do powiatu radomszczańskiego. Pomimo, iż miejscowa ludność kilkakrotnie składała w częstochowskim starostwie petycje w sprawie praw miejskich – Mstów ich nie uzyskał. W roku 1930 czynne były we Mstowie 3 kaflarnie, które zatrudniały ogółem 60 robotników. Większość mieszkańców osady szukała jednak pracy w Częstochowie.

W czasie okupacji hitlerowskiej, w latach 1939 - 1945 poniósł Mstów poważne straty, w tym zburzono kilka obiektów o historycznych walorach, tj. najstarsza budowla, pochodząca z roku 1140, kościół pod wezwaniem św. Stanisława, a pierwotnie pod wezwaniem św. Ducha. Wyburzeniu uległa także łaźnia miejska. Spalono również starą, żydowską synagogę. Księgozbiór żydowskiej biblioteki wyrzucono na tereny nadrzeczne, gdzie palono go przez kilka dni. W pierwszych miesiącach 1940 r. utworzono przy ulicy Kilińskiego getto dla ludności żydowskiej. Wyburzono zabytkowe domy i rozpoczęła się dewastacja cmentarza. W końcowej fazie okupacji niemieckiej Mstów włączono w linię umocnień, mających zagrozić drogę wojskom radzieckim do Częstochowy. W okolicy miejscowości, wtulonej w kotlinę, wybudowano linię bunkrów, okopów strzeleckich i rowów przeciwczołgowych. W pobliżu zespołu klasztornego zaś lotnisko wojskowe.

Po II Wojnie Światowej, Mstów nazywany był jeszcze osadą miejską. Wkrótce jednak stał się już definitywnie wsią w gminie Wancerzów. Władze powiatowe i gminne nie okazywały ani sentymentu dla mieszkańców Mstowa, ani dla historii. W roku 1948 rozebrano szczątki spalonej synagogi. Na miejscu kościoła św. Stanisława wybudowano mleczarnię. W roku 1948 zlikwidowano również Gimnazjum koedukacyjne. Tradycyjne jarmarki przeniesiono z rynku do pobliskiej wsi Cegielnia. Poprzez cmentarz choleryczny, na którym spoczywały zwłoki zmarłych na epidemię, która nawiedziła Mstów w czasie I Wojny Światowej, poprowadzono drogę do nowego osiedla na Górze Szwajcara.

Po II Wojnie Światowej osadę uporządkowano pod względem urbanistycznym i komunalnym.

W roku 1970 Mstów posiadał 314 budynków mieszkalnych i 1676 mieszkańców. 85% jego ludności utrzymywało się z pracy rolniczej, pracując przeważnie w zakładach Częstochowy i Rudnik. Miejskowy przemysł (kaflarnia), placówki usługowe, rzemiosło i handel zatrudniały kilkadziesiąt osób. Ludność Mstowa prowadziła 215 gospodarstw rolnych o ogólnym areale 492 ha, a 448 ha stanowiły użytki rolne. Jedynie 96 gospodarstw posiadało powierzchnię większą niż 2 ha, przeciętna powierzchnia gospodarstwa wynosiła 2,29 ha.

W 1993 roku Mstów obchodził 800-lecie istnienia. Z tej okazji Rada Gminy podjęła starania o przywrócenie praw miejskich, jednak wniosek został odrzucony.

II. DIAGNOZA STRATEGICZNA - POTENCJAŁ, POZYCJA I PROBLEMY GMINY

2.1. WYMIAR PRZESTRZENNY, ŚRODOWISKOWY I INFRASTRUKTURALNY

POŁOŻENIE GMINY

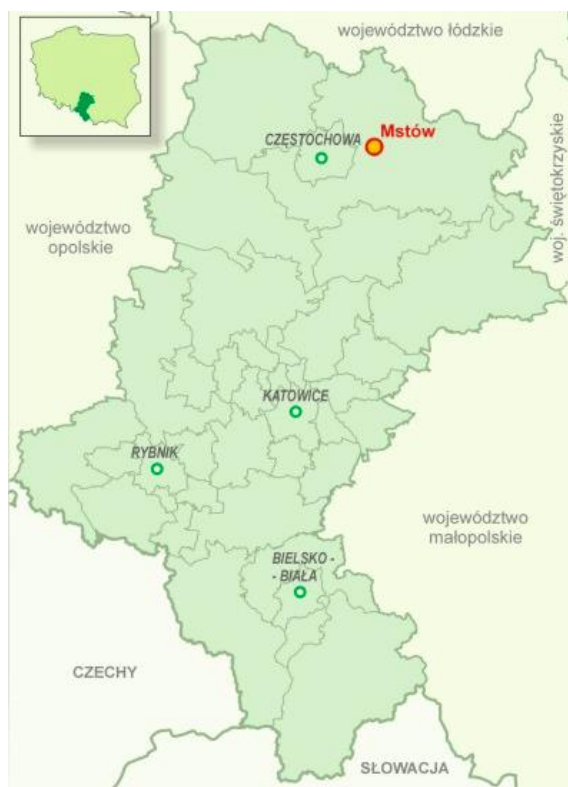
Gmina Mstów położona jest w województwie śląskim, w środkowej części powiatu częstochowskiego i zajmuje powierzchnię ok. 120 km².

Gmina graniczy:

- od północy z gminami: Rędziny i Kłomnice,
- od wschodu z gminami: Dąbrowa Zielona i Przyrów,
- od południa z gminami: Olsztyn i Janów,
- od zachodu z miastem na prawach powiatu: Częstochową.

Na terenie gminy funkcjonuje 18 sołectw i następujące 22 miejscowości: Brzyszków, Cegielnia, Gąsczyk, Jaskrów, Jażwiny, Kłobukowice, Kobyłczyce, Krasice, Kuchary, Kuśmierki, Latosówka, Łuszczyn, Małusy Małe, Małusy Wielkie, Mokresz, Mstów, Pniaki Mokreskie, Siedlec, Srocko, Rajsko, Wancerzów i Zawada.

Rysunek 3. Lokalizacja Gminy Mstów w województwie śląskim

Źródło: www.slaskie.pl

Rysunek 4. Lokalizacja Gminy Mstów w powiecie częstochowskim

Źródło: www.gminy.pl

Rysunek 5. Sołectwa w Gminie Mstów

Źródło: www.mstow.pl

Gmina Mstów położona jest nad rzeką Wartą na obszarze Wyżyny Wieluńsko – Krajowskiej, która jest atrakcyjnym terenem turystycznym i wypoczynkowym.

Charakterystycznym elementem krajobrazu Wyżyny Częstochowskiej są wzgórza wapienne, często ukształtowane w postaci malowniczych skalic, kop, iglic, kominów i grzebieni skalnych. Zespoły skałek możemy obserwować także na terenie gminy Mstów, której około 60% należy do Jurajskiego Parku Krajobrazowego, bądź stanowi jego bezpośrednią otulinę. Poszczególne zespoły skalne lub pojedyncze wzniesienia z terenu Jurajskiego Parku Krajobrazowego, poprzecinane są zapiaszczonymi, bezwodnymi dolinami, bądź stosunkowo nielicznymi tu potokami i rzekami. Rzeką Warta rozcina płytę jurajską na wschód od Częstochowy. Przełom Warty w okolicy Mstowa jest jednym z największych rozcięć erozyjnych na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej.

STRUKTURA GRUNTÓW

Według danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Gmina Mstów charakteryzuje się przewagą użytków rolnych tj. 78,08% ogółu jej powierzchni. Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione stanowią 15,90%, natomiast grunty zabudowane i zurbanizowane: 4,21% obszaru gminy.

Taka struktura gruntów świadczy o rolniczym charakterze gminy.

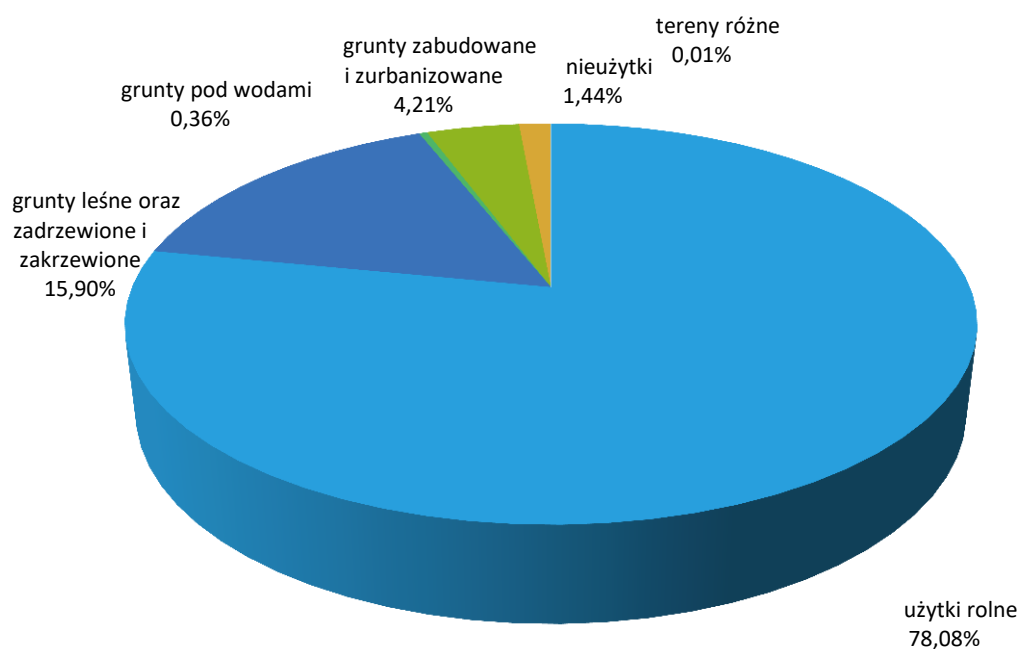
Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna Gminy Mstów według kierunków wykorzystania w 2015 roku w ha

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Wartość
OGÓŁEM w ha	ha	11957
OGÓŁEM w km2	km2	120
POWIERZCHNIA ŁĄDOWA	ha	11957
użytki rolne razem	ha	9336
grunty orne	ha	7541
sady	ha	235
łąki trwałe	ha	703
pastwiska trwałe	ha	546
grunty rolne zabudowane	ha	294
grunty pod stawami	ha	0
grunty pod rowami	ha	17
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	ha	1901
lasy	ha	1834
grunty zadrzewione i zakrzewione	ha	67
grunty pod wodami razem	ha	44
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	ha	42
grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	ha	2
grunty zabudowane i zurbanizowane razem	ha	503
tereny mieszkaniowe	ha	131
tereny przemysłowe	ha	9
tereny inne zabudowane	ha	54
tereny zurbanizowane niezabudowane	ha	6
tereny rekreacji i wypoczynku	ha	8
tereny komunikacyjne - drogi	ha	263
tereny komunikacyjne - kolejowe	ha	0
tereny komunikacyjne - inne	ha	1
użytki kopalne	ha	31
użytki ekologiczne	ha	0
nieużytki	ha	172
tereny różne	ha	1

Źródło: GUGIK, GUS

Rysunek 6. Struktura powierzchni geodezyjnej Gminy Mstów według kierunków wykorzystania w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGIK, GUS

UKŁAD TRANSPORTOWY

Powiązania komunikacyjne Mstowa z terenami otaczającymi zapewnia droga wojewódzka DW786, która biegnie przez województwa: śląskie i świętokrzyskie, o łącznej o długości 120 km, łącząca DK91 w Częstochowie z DK73 w Kielcach.

Przez obszar gminy przebiegają również następujące drogi powiatowe:

- S1005 Rędziny – Jaskrów,
- S1007 Jaskrów – Siedlec,
- S 1024 Kłomnice – Mokresz,
- S 1028 Mstów – Karczewice,
- S 1037 Mstów – Srocko,
- S 1038 Zawada - Małusy Wielkie,
- S 1039 Mokresz - Mokresz – Zalesice,
- S 1040 Częstochowa - Srocko - Wodząca (Kobyłczyce),
- S 1041 Małusy Wielkie – Turów,
- S 1043 Brzyszków – Olsztyn,
- S 1044 Małusy Wielkie – Zrębice,

- S 1060 Marianka Rędzińska – Wancerzów,
- S 1077 Rzęzeczyce – Wancerzów.

Ponadto znajdują się tutaj drogi gminne o nawierzchni przeważnie bitumicznej i szerokości jezdni od 4,0 do 6,0 m, jak również drogi lokalne będące drogami wewnętrznymi oraz drogi rolne będące drogami dojazdowymi do pól – w różnym stanie technicznym.

Połączenie pasażerskie zapewnia komunikacja PKS z wyłączeniem miejscowości Rajsko, Latosówka i Kuśmierki.

Na terenie gminy brak jest sieci infrastruktury kolejowej.

ZASOBY ŚRODOWISKA NATURALNEGO

W układzie fizyczno-geograficznym według Kondrackiego (2002 r.) obszar Gminy Mstów należy do prowincji Wyżyny Polskie, podprowincji Wyżyny Śląsko-Krakowskiej, która jest asymetrycznym, szerokim wyniesieniem zbudowanym ze skał mezozoicznych, zapadających monoklinalnie ku północnemu wschodowi. Na jej obszarze wydzielono trzy makroregiony: Wyżynę Śląską, Wyżynę Woźnicko-Wieluńską i Wyżynę Krakowsko-Częstochowską. Obszar gminy zlokalizowany jest na terenie makroregionu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, która nazywana jest Jurą Krakowsko-Częstochowską.

Wyżyna rozciąga się między przełomową doliną Warty od Częstochowy do Mstowa na północy po tzw. Bramę Wolbromską i dolinę Białej Przemszy na południu. Na zachodzie wyżyna jest odgraniczona od Obniżenia Górnej Warty kilkudziesięciometrowym progiem (kuestą), którego maksymalna wysokość przekracza 100 m. Od wschodu Wyżyna Częstochowska przylega do Niecki Włoszczowskiej i Progu Lelowskiego i jest zbudowana z wapieni górnajurajskich intensywnie denudowanych przez trzeciorzędowe procesy krasowe. Płaskie doliny są wypełnione piaskami polodowcowymi. Odprowadzają one wody tylko okresowo.

W obrębie Wyżyny Częstochowskiej wyróżnia się kilka mikroregionów, w tym: Wyżynę Mirowsko-Olsztyńską, zlokalizowaną częściowo na obszarze gminy, z licznymi formami i zjawiskami krasowymi oraz ruinami średniowiecznych zamków.

Charakterystycznym elementem krajobrazu są wzgórza wapienne, często ukształtowane w postaci malowniczych skalic, kop, iglic, kominów i grzebieni skalnych. Zespoły skałek występują także w Gminie Mstów, której około 60% należy do Parku Krajobrazowego „Orlich Gniazd”, bądź stanowi jego bezpośrednią otulinę. Poszczególne zespoły skalne lub pojedyncze wzniesienia z terenu Jurajskiego Parku Krajobrazowego, poprzecinane są zapiaszczonymi, bezwodnymi dolinami, bądź stosunkowo nielicznymi tu potokami i rzekami. Rzeka Warta rozcina płytę jurajską na wschód od Częstochowy. Przełom Warty w okolicy Mstowa jest jednym z największych rozcięć erozyjnych na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej.

Na terenie gminy, do obszarów chronionych Natura 2000, zalicza się Przełom Warty koło Mstowa (kod obszaru: PLH240026). Formą ochrony jest specjalny obszar ochrony siedlisk o powierzchni 100,6 ha, położony na wysokości 235 – 290 m n.p.m., obejmujący naturalny fragment doliny rzeki Warty od Mirowa do Skrzydłowa. W okolicy Jaskrowa i Skrzydłowa w dolinie występują starorzecza. Zbiorowiska roślin wodnych, ze związków

Nymphaeion i Potamion, są w większości dobrze zachowane, nie zajmują jednak dużej powierzchni – do najcenniejszych należą zbiorowiska z grążelem żółtym i rdestnicą kędzierzawą. Żyją tu m.in. kumak nizinny i bór. Zróżnicowana szata roślinna obejmuje zbiorowiska od wodnych, poprzez wilgotne łąki, po suche murawy (łąki – 71% powierzchni), występują tu olsy i łęgi oraz grądy i bory sosnowe. Lasy mieszane zajmują 13% obszaru, a tereny rolne - 16% powierzchni.

W środkowej części Mirowskiego Przełomu Warty, na granicy gminy Mstów i miasta Częstochowy, znajduje się 7 ha płat subkontynentalnego lasu grądowego, w odmianie małopolskiej, o nazwie "Gąszczyk". Las leży na północnym, bardzo stromym zboczu wapiennej Przeprosnej Górki. Licznie występuje lipa szerokolistna oraz grab, buk, dąb szypułkowy i klon zwyczajny. Lipa szerokolistna osiąga tu północną granicę występowania. W warstwie krzewów występują pojedyncze okazy trzmieliny brodawkowanej i wiciokrzewu suchodrzewu. Rośnie tu bluszcz pospolity. Runo reprezentują: groszek wiosenny, miodunka ćma, przylaszczka, wawrzynek wilczytoko, zawilec gajowy i zdrojówka rutewkolistna. Masowo rosną także: czerniec gronkowy, dąbrówka rozłogowa, gajowiec żółty, zerwa kłosowa, konwalijka dwulistna, kopytnik pospolity, marzanka wonna, perłówka zwisła, piżmaczek, podagrycznik, sałatnik leśny, szczawik zajęczy i szczyr trwały. Występują tu rośliny rzadkie i chronione, jak np.: lilia złotogłów, skrzyp zimowy, storczyki - buławnik wielkokwiatowy i kruszczyk szerokolistny; oraz gatunki górskie: przewiercień długolistny i parzydło leśne. Do osobliwości przyrodniczych należy rzadko spotykany groszek wschodniokarpacki, który ma na Gąszczyku jedno z trzech istniejących na Wyżynie Śląsko-Krakowskiej stanowisk. W tej części województwa śląskiego las grądowy należy do rzadkości. Brak tutaj starych drzew. Ptaki są reprezentowane m.in. przez łabędzia niemego, perkozka, derkacza, bąka i błotniaka stawowego. W pobliżu Mstowa w dolinie Warty występują zbiorowiska łąkowe. Łąki trzęślicowe nie należą do najcenniejszych – z powodu zaniechania koszenia w wielu miejscach przekształciły się w turzycowiska i zbiorowiska ziołorośli z dominacją pokrzywy i trzcinnika. Dolina Warty pełni rolę korytarza ekologicznego.

Gmina położona jest w dorzeczu Warty, trzeciej pod względem długości rzeki Polsce, najdłuższym prawym dopływem Odry. Jej źródła znajdują się w Kromoławie, dzielnicy Zawiercia. Początkowo rzeka płynie na krawędzi Wyżyny Krakowskiej, jednak na wysokości Częstochowy gwałtownie skręca na wschód, gdzie przebija się przez jurajskie wapienie Wyżyny Wieluńskiej, tworząc malowniczy przełom. Za Mstowem rzeka łagodnie skręca ku północy. Najcenniejsze pod względem przyrodniczym fragmenty przełomu oraz kilkukilometrowy odcinek poniżej niego objęto ochroną w granicach specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 - Przełom Warty w Mstowie. Rzeka płynie tutaj w głębokiej dolinie, tworząc – szczególnie pomiędzy Jaskrowem a Skrzydlowem – liczne starorzecza.

Na podstawie regionalizacji hydrogeologicznej słodkich wód podziemnych według Atlasu Hydrogeologicznego Polski (Paczyński, 1995r.) obszar gminy należy do regionu śląsko-krakowskiego i subregionu jurajskiego. Niniejszy teren pod względem geologicznym należy do monokliny śląsko-krakowskiej. Utwory mezozoiczne są ułożone w formie monokliny, która uformowała się u schyłku kredy i na początku paleogenu, a więc około 65 mln lat temu. Podczas ruchów laramijskich obszar ten został wydźwignięty i przechylony łagodnie został ku północnemu wschodowi. Następnie rozpoczęło się kształtowanie rzeźby dzisiejszej Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Zasadniczym czynnikiem geologicznym były procesy krasowe, które doprowadziły do rozwoju podziemnych

i powierzchniowych form krasowych na skutek rozpuszczania masywów węglanowych przez krążące w nich wody.

Całość obszaru Gminy Mstów należy do częstochowskiej dzielnicy klimatyczno-rolniczej i spełnia charakterystyczne dla niej parametry pogodowe:

- powietrze:
 - średnioroczna temperatura powietrza: 7,5°C,
 - amplituda roczna w granicach 21-23°C,
 - styczniowe minimum -3°C,
 - lipcowe maksimum 17,6°C,
 - pierwsze przymrozki jesienne występują w II połowie października,
 - ostatnie przymrozki wiosenne występują w II połowie kwietnia,
- opady:
 - roczna suma opadów utrzymuje się w granicach 650-700 mm,
 - maksimum opadów występuje w miesiącach letnich,
 - długość zalegania pokrywy śnieżnej wynosi 60-80 dni,
- wilgotność powietrza:
 - najwyższe wartości występują w okresie od listopada do lutego i wynoszą 85-88%,
 - najniższe wartości występują w okresie od maja do lipca i wynoszą 71-78%.

Zagrożenia środowiska mają charakter naturalny lub antropogeniczny. Rodzaj i intensywność zagrożeń jest ściśle związana ze specyfiką danego obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno-geograficznymi.

Największy problem, obok naturalnych, do których zaliczyć można ryzyko podtopień i powodzi, stanowią zagrożenia antropogeniczne wynikające z działalności człowieka, które związane są z wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców.

Wśród najważniejszych zagrożeń środowiska należy wymienić:

- zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego (zwłaszcza w wyniku nadmiernej emisji pyłów i CO₂) – związane przede wszystkim z wykorzystywaniem węgla oraz jego produktów ubocznych jako głównego paliwa do ogrzewania budynków, niedostateczny poziom izolacyjności przegród, a tym samym wysokie zapotrzebowanie na ciepło, jak również niskie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Dodatkowo przekroczenie norm związane jest z nadmierną emisją spalin w wyniku ruchu kołowego - w szczególności wzdłuż drogi wojewódzkiej DW786;
- zanieczyszczenie wód ściekami komunalnymi nieoczyszczonymi lub niedostatecznie oczyszczonymi, które największe zagrożenie stwarzają w miejscowościach posiadających wodociąg, a nie posiadających kanalizację, spowodowane zwłaszcza przez nieszczelne zbiorniki bezodpływowe lub bezpośrednie odprowadzanie ścieków do gleby (m.in. przydrożnych rowów),
- hałas – na obszarze lokalizacji większych zakładów pracy oraz dróg: wojewódzkiej i powiatowych,

- pokrycie budynków materiałami zawierającymi azbest – zwłaszcza dachów i elewacji budynków mieszkalnych i gospodarczych – zgodnie z przeprowadzoną inwentaryzacją na potrzeby „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w latach 2011 – 2032”, na terenie gminy znajduje się ponad 116,9 tys. m² wyrobów zawierających azbest,
- klęski żywiołowe, a zwłaszcza powodzie oraz podtopienia związane przede wszystkim z lokalizacją rzeki Warta.

URZĄDZENIA SIECIOWE

Wg danych za 2016 rok, w Gminie Mstów długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wyniosła 125,7 km, natomiast sieci kanalizacyjnej: 51,3 km. Mimo, iż w ciągu ostatnich lat można zaobserwować wzrost długości systemu kanalizacji sanitarnej to nadal dużym problemem jest niedostateczny udział ludności korzystającej z urządzeń infrastruktury technicznej.

Wg dostępnych danych za 2015 rok udział ludności posiadającej dostęp do sieci wodociągowej wyniósł 99,9% ogółu mieszkańców, z sieci kanalizacyjnej: 34,9%, a gazowej: 26,4%.

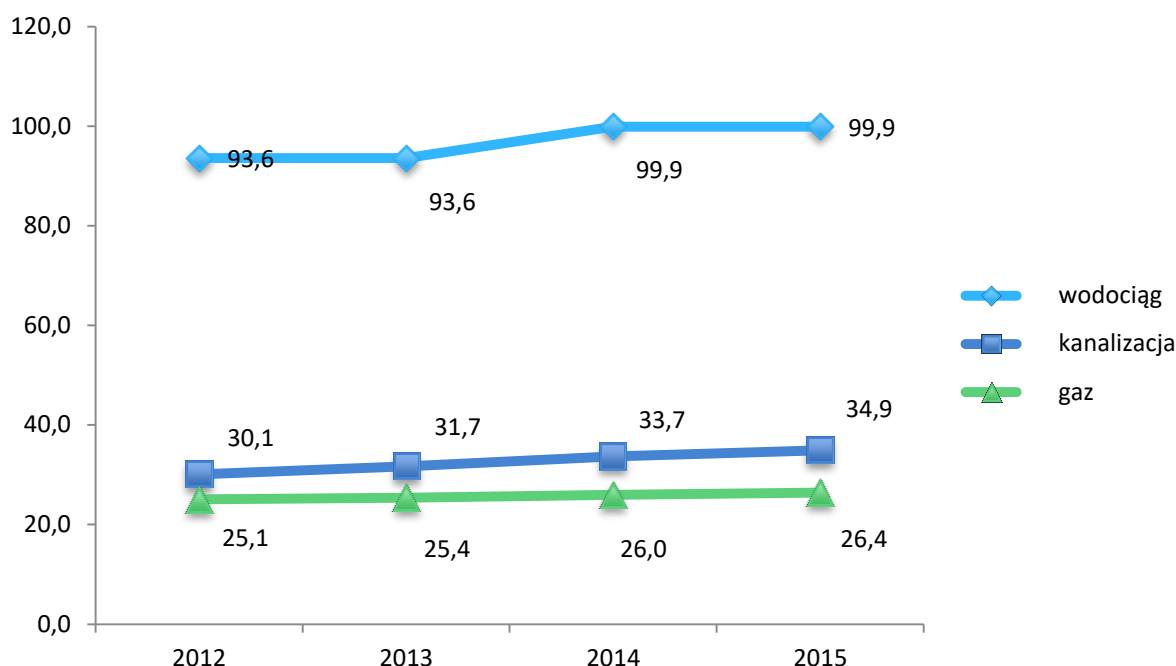
Tabela 2. Urządzenia sieciowe na terenie Gminy Mstów w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2012	2013	2014	2015	2016
Wodociągi						
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	122,6	123,2	123,9	124,0	125,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	3390	3430	3479	3493	3577
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	312,8	313,5	324,6	323,0	340,2
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m3	29,3	29,4	30,2	30,2	31,5
Kanalizacja						
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	43,9	50,4	50,9	51,1	51,3
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1003	1080	1175	1233	1271
ścieki odprowadzone	dam3	114	115,0	125,0	139,0	bd
Sieć gazowa						
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	2665	2723	2791	2845	bd
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności						
wodociąg	%	93,6	93,6	99,9	99,9	bd
kanalizacja	%	30,1	31,7	33,7	34,9	bd
gaz	%	25,1	25,4	26,0	26,4	bd

Źródło: GUS

Rysunek 7. Udział ludności korzystającej z urządzeń sieciowych w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015 w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana w Jaskrowie, posiada następujące parametry:

- przepustowość oczyszczalni:
 - średnia: 430 m³/dobę;
 - maksymalna godzinowa: 38 m³/h;
 - maksymalna roczna: 156 950 m³/rok;
 - średnie obciążenie oczyszczalni: 365,8 m³/d.
- odbiornik ścieków oczyszczonych: rzeka Warta.
- typ oczyszczalni ścieków: biologiczna.

Zaplanowano rozbudowę oczyszczalni ścieków do przepustowości 900 m³/dobę.

Na terenie gminy brak jest stacji elektroenergetycznej WN/SN. Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w energię elektryczną z GPZ-tów zlokalizowanych w sąsiednich gminach. W miejscowości Mstów znajduje się rozdzielnia sieciowa – RS MSTÓW, która stanowi punkt węzłowy sieci rozdzielczej średniego napięcia zasilanej z GPZ-tów: 110/15 kV Rędziny, 110/15 kV Kłomnice, 110/15 kV Julianka oraz 220/10/15/6 kV Aniołów. Obszar gminy przecinają linie WN będące własnością Spółki TAURON Dystrybucja następujących relacji: linia 110 kV SE Wrzosowa – SE Julianka oraz dwutorowa linia 110 kV: 1 tor relacji SE Wrzosowa – SE Stobiecko, 2 tor relacji SE Wrzosowa – SE Rudniki. Ponadto przez obszar gminy przebiegają linie tranzytowe najwyższych napięć 400 kV i 220 kV stanowiące własność PSE S.A.

Analizując gospodarkę odpadami, waga zmieszanych odpadów zebranych na obszarze gminy w ciągu 2015 roku wyniosła ogółem 1329,17 ton – co stanowi na jednego mieszkańca 107,6 kg. Ponad 86% odpadów pochodziło z gospodarstw domowych. Gmina Mstów realizując obowiązki wynikające z art. 6 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach utworzyła Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowany w Jaskrowie, który przyjmuje odpady komunalne oraz inne odpady z gospodarstw domowych z przeznaczeniem do unieszkodliwiania lub odzysku od mieszkańców gminy.

Tabela 3. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Mstów w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2012	2013	2014	2015
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku					
ogółem	t	1120,29	1578,21	2040,18	1329,17
ogółem na 1 mieszkańca	kg	104,9	148,0	190,0	124,2
z gospodarstw domowych	t	1083,61	1388,84	1845,71	1151,72
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	101,4	130,3	171,9	107,6
budynki mieszkalne objęte zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych	szt.	2402	bd	bd	bd
jednostki odbierające odpady w badanym roku wg obszaru działalności	szt.	10	11	5	5

Źródło: GUS

INFRASTRUKTURA ICT ORAZ E-USŁUGI PUBLICZNE

Gmina Mstów wraz z powiatem częstochowskim (jako liderem) oraz z 14 gminami wchodzącymi w skład powiatu częstochowskiego, uczestniczyła w projekcie pn. „E-Powiat Częstochowski”.

W wyniku realizacji projektu uzyskano:

- nowy system informatyczny w zakresie e-government;
- nowoczesny sprzęt i oprogramowanie w urzędach pomagające w obsłudze interesanta;
- nowoczesne podejście do zarządzania pracą i obsługą interesanta w 15 urzędach gmin i starostwie;
- dodatkowe umiejętności i kwalifikacje pracowników urzędów w zakresie obsługi systemu informatycznych.

„E-Powiat Częstochowski” zapewnia mieszkańcom między innymi:

- łatwy dostęp do formularzy elektronicznych;
- możliwość składania wniosków drogą elektroniczną;
- monitorowanie informacji o stanie załatwianej sprawy;
- przesyłanie decyzji, pism przez urzędy bezpośrednio do interesanta.

DZIEDZICTWO KULTUROWE

Klasztor Kanoników Regularnych Laterańskich

Najcenniejszym zabytkiem Gminy Mstów jest kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i klasztor Kanoników Regularnych Laterańskich. Historia sakralnego kompleksu sięga XII wieku. Obecny późnobarokowy wygląd świątyni pochodzi głównie z XVIII wieku. Przylegający do kościoła od strony północnej klasztor zbudowano w XV wieku. Warowne mury z 9 basztami otaczające kościół i klasztor pochodzą z XVII wieku. Świątynia słynie z cudownego obrazu Matki Boskiej z Dzieciątkiem, który w 2000 roku uroczyście koronowano. Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i klasztor Kanoników Regularnych Laterańskich leży na wzgórzu należącym administracyjnie do wsi Wancerzów.

Rysunek 8. Klasztor Kanoników Regularnych Laterańskich w Mstowie

Źródło: www.wirtualny.mstow.pl

Rynek w Mstowie

Mstowski rynek ma zachowany układ urbanistyczny z okresu lokacji miasta. Z narożników rynku promieniście odchodzą ulice. Przy skwerze na rynku stoi pomnik Adama Mickiewicza, a na ścianie Gminnego Ośrodka Kultury umieszczona jest kamienna tablica poświęcona Tadeuszowi Kościuszce.

Rysunek 9. Rynek w Mstowie

Źródło: www.wirtualny.mstow.pl

Zespół Starych Stodół

Na północnym zboczu Góry Ściegna w Mstowie zachowały się drewniane stodoły postawione na kamiennych podmurówkach. Pochodzą z początku XX wieku.

Rysunek 10. Zespół Starych Stodół w Mstowie

Źródło: www.wirtualny.mstow.pl

Grodzisko Gąszczyk w Siedlcu-Podlesiu

Skalno - wyżynne grodzisko zajmuje powierzchnię ok. 0,98 hektara, posiada kształt owalny zbliżony do nieregularnego czworokąta, otoczone jest wałem kamienno-ziemnym. Przy jego budowie wykorzystano naturalne ukształtowanie terenu. Północną i zachodnią część pierścienia wału wzniesiono nad stromym zboczem. Od strony łatwo dostępnej czyli od wschodu znajduje się podwójny wał i sucha fosa. Grodzisko w Siedlcu -Podlesiu jest dwu kulturowe. Stwierdzono tu pozostałości po osadzie pradziejowej kultury łużyckiej, datowanej na 800-550 roku p.n.e. oraz po grodzisku wczesnośredniowiecznym z IX-X w. Pierwsze badania

archeologiczne prowadzono tu w 1957 roku, potem w 1966. Natrafiono wtedy na materiały z wczesnej epoki żelaza oraz wczesnego średniowiecza. W 2010 roku badania rozpoczęli archeolodzy z Muzeum Częstochowskiego, kontynuowali je w 2011 r. i w 2012 r. Do tej pory odnaleziono tu m. in. obiekty o charakterze mieszkalnym - ziemiankę wczesnośredniowieczną, przedmioty żelazne, oprawę wykonaną z poroża jelenia, materiał ceramiczny kultury łużyckiej i wczesnośredniowieczny oraz tzw. prażnicę. Prażnica to forma ceramiczna, służąca do różnorodnych czynności kuchennych np. podsuszanie ziarna przed jego rozdrobieniem, prażenie zboża w celach konsumpcyjnych, sporządzanie placków, prażmy i innych potraw. Prażnice prawdopodobnie mogły też być wykorzystywane jako "przenośne paleniska", umożliwiały przeniesienie do wnętrza budynku żaru z użytkowanego poza domostwem paleniska. Grodzisko Gąszczyk usytuowane jest na wzgórzu znajdującym się nad przełomowym odcinkiem rzeki Warty, na jej prawym brzegu, tuż obok wschodniej granicy Częstochowy, w sąsiedztwie sanktuarium Św. Ojca Pio na Przepróśnej Górze.

Na terenie Gminy Mstów zlokalizowane są zabytki wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach:

Tabela 4. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Mstów

Lokalizacja	Obiekt	Numer rejestru zabytków Data wpisu
Mstów	Układ urbanistyczny, położony na prawym brzegu Warty – ośrodkiem założenia prostokątny rynek, z którego narożników wybiegają ulice (w pierzei północnej ulica prowadząca do klasztoru). Granice układu przebiegają: - wokół cmentarza przy ulicy Częstochowskiej, - po zapleczu obustronnej zabudowy ulicy Częstochowskiej od cmentarza do Rynku, - po zapleczu zachodniej pierzei Rynku i obustronnej zabudowy ulicy Jana Kilińskiego od Uliczki do Rynku, - po zapleczu obustronnej zabudowy ulicy Tadeusza Kościuszki do rzeki i północnej strony ulicy Koziej, - po zapleczu wschodniej pierzei Rynku i obustronnej zabudowy ulicy Wolności od Rynku do jej rozwidlenia, - po zapleczu południowej pierzei Rynku i obustronnej zabudowy wylotu ulicy Stodolnej od Rynku do działki numer 1081.	A/40/76 20 II 1978 województwo częstochowskie
		A/1160/70 21 XII 1970 województwo katowickie
Mstów	Kaplica cmentarna pod wezwaniem Świętego Wojciecha, z XVII wieku Granice ochrony obejmują obiekt wraz z najbliższym otoczeniem	A/18/76 1 III 1978 województwo częstochowskie
		A/255/60 4 III 1960 województwo katowickie
Mstów Podlesie	Stanowisko archeologiczne nr 4 – grodzisko wczesnośredniowieczne (znane pod różnymi nazwami, np. Gąszczyk, Siedlec, Mirów)	C/243/78 20 II 1978 województwo częstochowskie
		C/951/68 województwo katowickie

Źródło: Śląski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach

Do obszarów ochrony konserwatorskiej zalicza się:

- teren zespołu pałacowego w Kłobukowicach,
- teren zespołu dworskiego w Małusach Wielkich,
- pozostałości zespołu stodoł w Mstowie,
- pozostałości zespołu dworskiego w Mokrzysz,
- pozostałości zespołu dworskiego w Jaskrowie,
- pozostałości cmentarza żydowskiego we Mstowie.

W skład obiektów zabytkowych wchodzi w poszczególnych miejscowościach:

- Jaskrów – pozostałości zespołu folwarcznego,
- Jażwiny – kapliczka murowana z początku XX w.
- Krasice – cmentarz katolicki,
- Kłobukowice – zespół pałacowy,
- Małusy Wielkie – kapliczka murowana, park w obrębie zespołu dworskiego,
- Mokrzysz – kaplica pw. NMP, zespół podworski,
- Mstów – kaplica pw. św. Jana Nepomucena, cmentarz żydowski, zespół stodoł, zespół piwnic, kaplica murowana ul. Wolności,
- Siedlec – kaplica murowana pw. św. Antoniego,
- Zawada – kaplica murowana.

KULTURA, SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

Główne turystyczne i rekreacyjne:

Rzeka Warta na wysokości Mstowa płynie u podnóża legendarnej Skały Miłości oraz Góry Szwajcера. W ostatnich latach wzdłuż jej brzegów powstały atrakcyjne tereny sportowo-rekreacyjne. Ciągłą się one od budynku Urzędu Gminy, aż po zbiornik Tasarki. Tworzą je m.in. boiska sportowe, platformy widokowe, altanki, parkingi oraz alejki spacerowe. Jedną z nich dojdziemy na szczyt Góry Szwajcера (punkt widokowy), który otacza ścieżka zdrowia. Natomiast zimą na zboczach góry działa Snowpark. Zbiornik Tasarki Ten nieduży zbiornik powstał w zakolu Warty, u podnóża Góry Szwajcера (płd.). Jest zasilany krystalicznie czystą wodą z pobliskich źródeł. Nad brzegiem zbiornika, otoczonego piaszczystą plażą, zbudowano drewniany pomost. Latem to doskonałe miejsce kąpieli dla dorosłych i dzieci (brodziki). Po jego wschodniej stronie istnieją również place zabaw dla dzieci, miejsca do grillowania, scena plenerowa oraz boisko do piłki plażowej. Wszystkie tutejsze obiekty wykonane są z naturalnych materiałów – drewna i kamienia wapiennego.

Rysunek 11. Element skalny charakterystyczny dla Jury tzw. „Skała Miłości” na tle rzeki Warta w Mstowie

Źródło: www.mstow.pl

Rzeka Warta jest miejscem popularnych spływów kajakowych. Jeden z jego odcinków biegnie od Bramy Mirowskiej do Mstowa. Płynąc nią w kierunku Jaskrowa, mija się m.in. wzgórze Przeprośna Górka (Sanktuarium św. Ojca Pio) oraz wzgórze Gąszczek ze śladami dawnego grodziska. Za mostem w Jaskrowie jej naturalne koryto coraz bardziej meandruje. Z kolei wpływając już do Mstowa, przepływa się w okolicy Dobrej Góry i zespołu starych stodół. Nieco dalej widoczne są zabudowania klasztoru Kanoników Regularnych i Skała Miłości. Ten odcinek kończy się przy przystani w Mstowie, nieopodal zbiornika Tasarki.

Spływy kajakowe Wartą towarzyszą różnym imprezom organizowanym przez Urząd Gminy w Mstowie. Charakterystyczna Skała Miłości góruje nad brzegiem Warty, po zach. stronie Góry Szwajcера. Ostaniec ma ok. 15 m wysokości i roślinność kserotermiczną w tym: chaber nadreński, zanokcica murowa i pięciornik wiosenny. U jego podnóża bije źródło, któremu przed wiekami przypisywano cudowne moce. Jak głosi legenda, po wodę do niego, dla śmiertelnie chorej matki wyruszyła jej córka. Jednak gdy na miejscu spotkała ukochanego zapomniała o bożym świecie. Tymczasem matka, wystraszona długą nieobecnością dziewczyny sama dotarła nad Wartę. I tu kiedy zobaczyła młodych, wpadła w gniew, rzuciła straszną klątwę, zamieniając ich w skałę. W 2013 r. na zachodniej ścianie Skały Miłości wytyczono sześć dróg i zamontowano stałe punkty asekuracyjne.

Rzeka Warta to prawdziwy raj dla wędkarzy. Przez tereny gminy płynie na długości kilkunastu kilometrów. Średnio ma 1,5 m głębokości, choć bywają i trzymetrowe głębiny. Jej dno jest przeważnie piaszczyste, a brzegi porastają trzciny, topole i olchy. Wśród 20 gatunków ryb żyją w niej: płocie, okonie, szczupaki, sandacze, leszcze, jazie, pstrągi i klenie. Występują też bolenie, lipienie, miętusy, węgorze i świnki. Szczególnie cenione przez wędkarzy są starorzecza Warty – doskonałe łowiska linów, karasi i karpia. Każdego roku nad Wartą organizowane są zawody wędkarskie o Puchar Wójta Gminy Mstów.

Przez gminę przebiegają następujące trasy turystyczne:

1. Szlaki piesze:

- Szlak Warowni Jurajskich (dł. 154 km/kolor niebieski). Trasa: Rudawa–Mstów Przebieg na terenie gminy: Szyszki–Małusy Wielkie–Mstów

- Szlak Jury Wieluńskiej (dł. 106,5 km/kolor czerwony). Trasa: Częstochowa–Wieluń Przebieg na terenie gminy: Przeprośna Górka–Wancerzów–Cegielnia–Latosówka–skraj Lasu Chorzenickiego.

2. Trasy rowerowe:

- Szlak Rowerowy Zygmunta Krasińskiego (dł. 73 km/kolor zielony). Trasa: Myszków–Częstochowa Przebieg na terenie gminy: Krasice–Mstów–Przeprośna Górka

- Szlak Rowerowy Przełomu Warty (dł. 31,5 km/kolor żółty). Trasa: Mstów–Częstochowa Przebieg na terenie gminy: Brzyszków–Małusy Małe–Mstów

- Szlak Rowerowy Olsztyński (dł. 78,3 km/kolor czarny). Trasa/pętla: Częstochowa Mirów–Częstochowa Raków Przebieg na terenie gminy: Małusy Wielkie–Srocko

- Szlak Rowerowy 7 Szkół (dł. 24 km/kolor czarny). Trasa/pętla: początek i koniec w Rudnikach Przebieg na terenie gminy: Jaskrów–Mstów–Kłobukowice–Latosówka

3. Szlak konny:

- Szlak Konny Jury Wieluńskiej (dł. 102 km). Trasa: Mirów/k. Częstochowy (TKKJ Pegaz)–Rychłowice Przebieg na terenie gminy: uroczysko Gąszczyk–Mstów–Las Chorzenicki

4. Szlak kajakowy:

- Szlak kajakowy – rzeka Warta (dł. 33 km). Trasa: Częstochowa–Rajsko Odcinek w granicach gminy: Brama Mirowska–Jaskrów–Mstów–Rajsko–Kłobukowice.

Atrakcje turystyczne opisano również w rozdziale: „Dziedzictwo kulturowe”.

Obiekty sportowe, rekreacyjne:

W gminie jest kilka nowoczesnych obiektów sportowo-rekreacyjnych - ogólnodostępnych dla mieszkańców i turystów.

Od 2013 r. na terenie LKS Warta w Mstowie działa nowoczesny kompleks rekreacyjno-sportowy (ul. Sportowa 1). W jego skład wchodzi: boisko do piłki nożnej, budynek wielofunkcyjny (sala gimnastyczna, zaplecze socjalno-sanitarne), parkingi, sztuczne oświetlenie. Oprócz wydarzeń sportowych na jego terenie organizowane są duże imprezy plenerowe o charakterze rekreacyjnym.

Pełnowymiarowe boisko piłkarskie o nawierzchni trawiastej znajduje się również w Mokreszy.

Przy Zespole Szkół w Mstowie istnieje nowoczesny kompleks sportowy z obiektami lekkoatletycznymi. Najważniejszym z nich jest trzytorowa bieżnia (nawierzchnia poliuretanowa), otaczająca boisko do piłki nożnej (40 x 20 m, z trawy syntetycznej). Obok istnieją: skocznia do skoku w dal i rzutnia do pchnięcia kulą.

Hala sportowa Przy Zespole Szkół w Mstowie z widownią dla 250 osób jest wielofunkcyjnym obiektem (o pow. 2,1 tys. m²), którą można wykorzystywać do gry w koszykówkę, siatkówkę, piłkę ręczną i halową piłkę nożną. Hala posiada niezbędne zaplecze socjalno-sanitarne, salę do aerobiku i siłownię.

BUDOWNICTWO I MIESZKALNICTWO

Na obszarze gminy można zaobserwować stabilną sytuację w budownictwie mieszkaniowym.

Na koniec 2016 roku oddano do użytkowania 43 budynki mieszkalne (które stanowiły domy jednorodzinne) o łącznej powierzchni użytkowej: 6.278 m². W porównaniu do danych za rok poprzedni, oddana liczba budynków i powierzchnia użytkowa zwiększyła się o ponad 60%. Natomiast liczba nowych budynków niemieszkalnych oddanych stanowiących budownictwo indywidualne wyniosła 13 szt., wg dostępnych danych za 2015 rok są to przede wszystkim garaże, a następnie obiekty handlowo – usługowe.

Tabela 5. Budownictwo w Gminie Mstów w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Budynki nowe oddane do użytkowania					
ogółem					
mieszkalne	29	46	25	26	43
budynki jednomieszkaniowe	29	46	25	26	43
niemieszkalne	7	13	7	7	15
powierzchnia użytkowa mieszkań w nowych budynkach mieszkalnych w m²	4680	7651	3663	3727	6278
powierzchnia użytkowa nowych budynków niemieszkalnych w m²	1589	1393	711	970	2646
budownictwo indywidualne					
ogółem	36	58	32	33	56
mieszkalne	29	46	25	26	43
budynki jednomieszkaniowe	29	46	25	26	43
niemieszkalne	7	12	7	7	13
Budynki niemieszkalne, zbiorowego zamieszkania oraz domy letnie oddane do użytkowania					
nowe, budynki niemieszkalne ogółem					
ogółem	7	13	7	7	bd
inwestor indywidualny	7	12	7	7	bd
inwestor inny	0	1	0	0	bd
nowe, budynki niemieszkalne ogółem, powierzchnia użytkowa w m²					
ogółem	1589	1393	711	970	bd
inwestor indywidualny	1589	1255	711	970	bd
inwestor inny	0	138	0	0	bd
nowe, budynki handlowo-usługowe, budynki					
ogółem	2	1	1	1	bd
inwestor indywidualny	2	0	1	1	bd
inwestor inny	0	1	0	0	bd
nowe, budynki handlowo-usługowe, powierzchnia użytkowa w m²					
ogółem	262	138	342	276	bd
inwestor indywidualny	262	0	342	276	bd
inwestor inny	0	138	0	0	bd
nowe, budynki garaży, budynki					
ogółem	3	7	4	3	bd

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
inwestor indywidualny	3	7	4	3	bd
inwestor inny	0	0	0	0	bd
nowe, budynki garaży, powierzchnia użytkowa w m2					
ogółem	127	360	170	155	bd
inwestor indywidualny	127	360	170	155	bd
inwestor inny	0	0	0	0	bd

Źródło: GUS

Do zasobów mieszkaniowych na terenie gminy (zgodnie z danymi za 2015 rok) zalicza się: 3.217 mieszkań w 3.217 budynkach, w tym: 14.162 izby, o łącznej powierzchni użytkowej 319.912 m². W latach 2012 - 2015 liczba mieszkań wzrosła ok. 2%. Większość mieszkań ok. 93,9% ogółu wyposażonych jest w wodociąg, 80,1% - łazienkę, a 74,4% - centralne ogrzewanie.

W związku z tym, iż zasób mieszkaniowy stanowi przede wszystkim budownictwo jednorodzinne, przeciętna powierzchnia 1 mieszkania wynosi 97,3 m², na 1 mieszkańca 29,5 m², natomiast wskaźnik: liczba mieszkań na 1000 mieszkańców: 304,7 – wg danych na koniec 2015 roku. W analizowanym okresie czasu wskaźniki te ulegały poprawie.

Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Mstów w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Zasoby mieszkaniowe ogółem				
mieszkania	3209	3247	3268	3289
izby	13714	13928	14045	14162
powierzchnia użytkowa mieszkań	307518	313927	316766	319912
Budynki mieszkalne w gminie				
ogółem	3153	3181	3200	3217
Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań				
wodociąg	93,7	93,8	93,8	93,9
łazienka	79,6	79,9	80	80,1
centralne ogrzewanie	73,7	74,0	74,2	74,4
Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki				
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	95,8	96,7	96,9	97,3
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	25,0	28,9	29,3	29,5
mieszkania na 1000 mieszkańców	bd	301,7	302,8	304,7

Źródło: GUS

ROLNICTWO

W Gminie Mstów dominują gospodarstwa indywidualne cechujące się dużym rozdrobnieniem gruntów i małą wielkością. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi około 3,54 ha.

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym w 2010 roku, liczba wszystkich gospodarstw wyniosła 1.978 szt. zlokalizowanych na powierzchni 7.014,23 ha, w tym prowadzących działalność rolniczą: 1.495 szt. (tj. 75,6% gosp.) na obszarze: 6.407,26 ha. Wśród aktywnych gospodarstw przeważały działające na 1-10 ha: ok. 72% ogółu. Ponad 84% gruntów stanowią użytki rolne, natomiast 75,2% to grunty rolne o dobrej kulturze. Około 51% użytków rolnych pozostaje pod zasiewami, z kolei łąki trwałe stanowią 18,7%.

Ponad 58,7% gospodarstw rolnych prowadzących działalność uprawia zboża (przede wszystkim żyto) na łącznym obszarze 2.230,59 ha, a prawie 30% - ziemniaki (na 139,49 ha). Natomiast gospodarstwa rolne utrzymujące zwierzęta gospodarskie stanowią 76,6%. Do najliczniejszych zwierząt gospodarczych zalicza się przede wszystkim drób kurzy oraz trzodę chlewną.

Prawie połowa działających gospodarstw dysponuje ciągnikami.

Tabela 7. Rolnictwo w Gminie Mstów wg Powszechnego Spisu Rolnego - 2010 rok

Wyszczególnienie	Jedn.	2010 r.
Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych		
gospodarstwa rolne ogółem, gospodarstwa ogółem		
ogółem	gosp.	1978
prowadzące działalność rolniczą	gosp.	1495
do 1 ha włącznie	gosp.	349
powyżej 1 ha razem	gosp.	1146
1 - 5 ha	gosp.	870
1 - 10 ha	gosp.	1086
1 - 15 ha	gosp.	1122
5 - 10 ha	gosp.	216
5 - 15 ha	gosp.	252
10 -15 ha	gosp.	36
5 ha i więcej	gosp.	276
10 ha i więcej	gosp.	60
15 ha i więcej	gosp.	24
Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych		
gospodarstwa rolne ogółem, gospodarstwa ogółem		
ogółem	ha	7014,23
prowadzące działalność rolniczą	ha	6407,26
do 1 ha włącznie	ha	311,27
powyżej 1 ha razem	ha	6095,99
1 - 5 ha	ha	2676,15
1 - 10 ha	ha	4376,40
1 - 15 ha	ha	4855,06
5 - 10 ha	ha	1700,25
5 - 15 ha	ha	2178,91
10 -15 ha	ha	478,66

Wyszczególnienie	Jedn.	2010 r.
5 ha i więcej	ha	3419,84
10 ha i więcej	ha	1719,59
15 ha i więcej	ha	1240,93
Użytkowanie gruntów		
gospodarstwa rolne ogółem, liczba gospodarstw rolnych		
grunty ogółem	gosp.	1977
użytki rolne ogółem	gosp.	1973
użytki rolne w dobrej kulturze	gosp.	1487
pod zasiewami	gosp.	970
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	gosp.	571
uprawy trwałe	gosp.	209
sady ogółem	gosp.	199
ogrody przydomowe	gosp.	522
łąki trwałe	gosp.	761
pastwiska trwałe	gosp.	82
pozostałe użytki rolne	gosp.	734
las i grunty leśne	gosp.	700
pozostałe grunty	gosp.	1640
gospodarstwa rolne ogółem, powierzchnia		
grunty ogółem	ha	7014,23
użytki rolne ogółem	ha	5943,52
użytki rolne w dobrej kulturze	ha	5126,25
pod zasiewami	ha	3028,01
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	ha	753,61
uprawy trwałe	ha	183,77
sady ogółem	ha	180,39
ogrody przydomowe	ha	49,06
łąki trwałe	ha	1039,89
pastwiska trwałe	ha	71,90
pozostałe użytki rolne	ha	817,27
las i grunty leśne	ha	616,52
pozostałe grunty	ha	454,18
Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów		
gospodarstwa rolne ogółem	gosp.	970
zboża razem	gosp.	877
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	gosp.	865
ziemniaki	gosp.	436
uprawy przemysłowe	gosp.	24
buraki cukrowe	gosp.	13
rzepak i rzepik razem	gosp.	11
strączkowe jadalne na ziarno razem	gosp.	3
warzywa gruntowe	gosp.	30
Powierzchnia zasiewów wg rodzaju gospodarstwa		
gospodarstwa rolne ogółem	ha	3028,01
zboża razem	ha	2278,72
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	2230,59
pszenica ozima	ha	373,00
pszenica jara	ha	51,81

Wyszczególnienie	Jedn.	2010 r.
żyto	ha	749,79
jęczmień ozimy	ha	123,71
jęczmień jary	ha	209,09
owies	ha	233,44
pszenżyto ozime	ha	319,24
pszenżyto jare	ha	25,51
mieszanki zbożowe ozime	ha	63,57
mieszanki zbożowe jare	ha	81,42
kukurydza na ziarno	ha	14,83
ziemniaki	ha	139,49
uprawy przemysłowe	ha	39,78
buraki cukrowe	ha	4,66
rzepak i rzepik razem	ha	35,12
strączkowe jadalne na ziarno razem	ha	0,99
warzywa gruntowe	ha	8,36
Pogłowie zwierząt gospodarskich w sztukach dużych		
gospodarstwa utrzymujące zwierzęta gospodarskie	gosp.	743
pogłowie zwierząt w sztukach dużych (SD)	szt.	1866
Pogłowie zwierząt gospodarskich (bydło, trzoda chlewna, konie, drób)		
gospodarstwa rolne ogółem, liczba gospodarstw		
bydło razem	gosp.	250
bydło krowy	gosp.	183
trzoda chlewna razem	gosp.	87
trzoda chlewna lochy	gosp.	33
konie	gosp.	36
drób ogółem razem	gosp.	653
drób ogółem drób kurzy	gosp.	625
gospodarstwa rolne ogółem, zwierzęta gospodarskie		
bydło razem	szt.	1491
bydło krowy	szt.	698
trzoda chlewna razem	szt.	840
trzoda chlewna lochy	szt.	119
konie	szt.	80
drób ogółem razem	szt.	19093
drób ogółem drób kurzy	szt.	11745
Ciągniki rolnicze		
gospodarstwa rolne ogółem		
gospodarstwa rolne posiadające ciągniki	gosp.	658
ciągniki w gospodarstwach rolnych	szt.	750

Źródło: GUS, Powszechny Spis Rolny 2010r.

Sadownictwo

Sady owocowe w gminie zajmują ok. 200 ha powierzchni. W większości są to sady jabłoniowe, które leżą na terenie Wancerzowa, Zawady i Siedlca. Chociaż najstarsze założono jeszcze w okresie międzywojennym, to dziś produkcja z nimi związana jest na wskroś nowoczesna. Do najchętniej uprawianych gatunków jabłek należą: jonagored, champion, ligol, golden, idared i gala. Ponadto w gminie są sady owocowe w których rosną: grusze, śliwy czereśnie i wiśnie.

Mstowscy sadownicy są laureatami licznych nagród i wyróżnień, w tym za najbardziej efektywne wykorzystywanie środków unijnych. W ten sposób doceniono m. in. Krzysztofa i Tadeusza Pytlarzów z Wancerzowa (2010 r.), którzy uruchomili holenderską maszynę do sortowania jabłek oraz ich nowoczesną przechowalnię. Natomiast Jerzy Halaba z Zawady otrzymał wyróżnienie za produkcję soku jabłkowego w konkursie Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów (2011 r.).

Pierwsza impreza Święto Jabłka – Owocowo w Mstowie została zorganizowana w 2013 r. W jej programie, oprócz sprzedaży jabłek oraz ich degustacji pod różną postacią, były m.in.: konkursy dla dzieci i dorosłych, występy zespołów folklorystycznych oraz jabłkowy spływ kajakowy. Tego samego roku marka promocyjna gminy była prezentowana podczas Międzynarodowego Biennale Designu w Saint-Etienne (Francja/ 2013 r.). Później, dzięki gminnym stoiskom, poznali ją również uczestnicy kilku imprez w Parku Śląskim (Chorzów) oraz Festiwalu Sztuki Kulinarnej Aleja Dobrego Smaku (Częstochowa).

2.2. WYMIAR SPOŁECZNY

DEMOGRAFIA

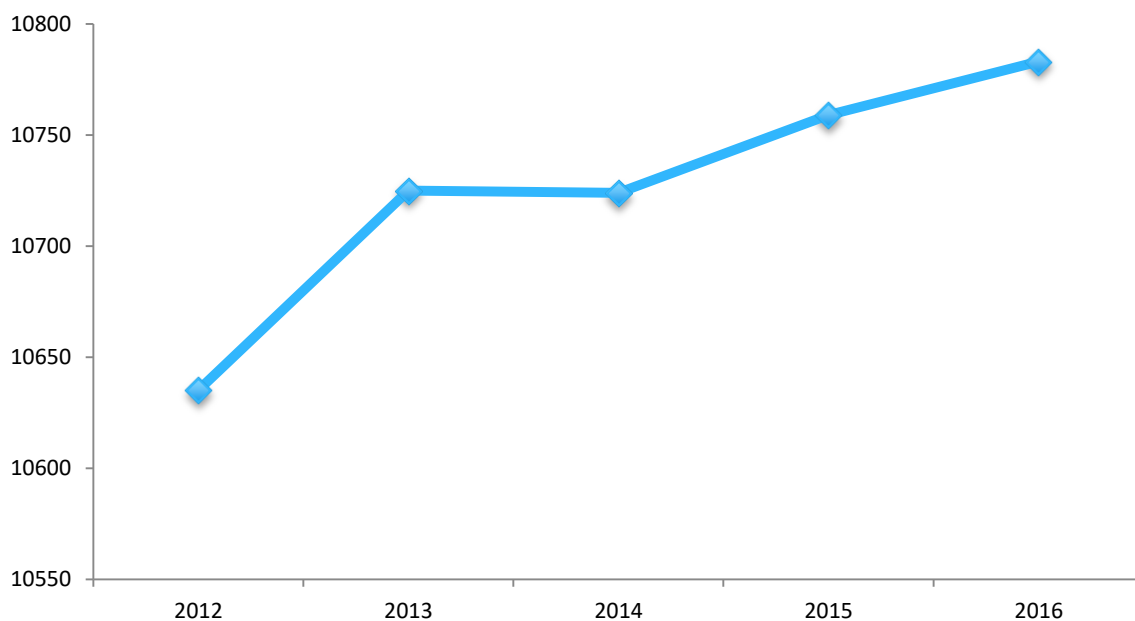
Liczba ludności wg miejsca zamieszkania w Gminie Mstów (dane na koniec 31.12.2016 roku) wynosi 10.783 osoby, z tego 51,2% stanowią kobiety. W latach 2012 - 2016 liczba mieszkańców wzrosła o ok. 1,4%.

Tabela 8. Stan ludności wg miejsca zamieszkania i płci w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016 (stan w dn. 31.12.)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	10635	10725	10724	10759	10783
mężczyźni	5227	5290	5269	5281	5263
kobiety	5408	5435	5455	5478	5520

Źródło: GUS

Rysunek 12. Kształtowanie się liczby ludności w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przyrost naturalny w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016 kształtował się na poziomie ujemnym. W 2016 roku wyniósł: - 16 osób. Liczba urodzeń i zgonów ulegała nieznacznym wahaniom, a negatywny trend ma tendencję stabilną.

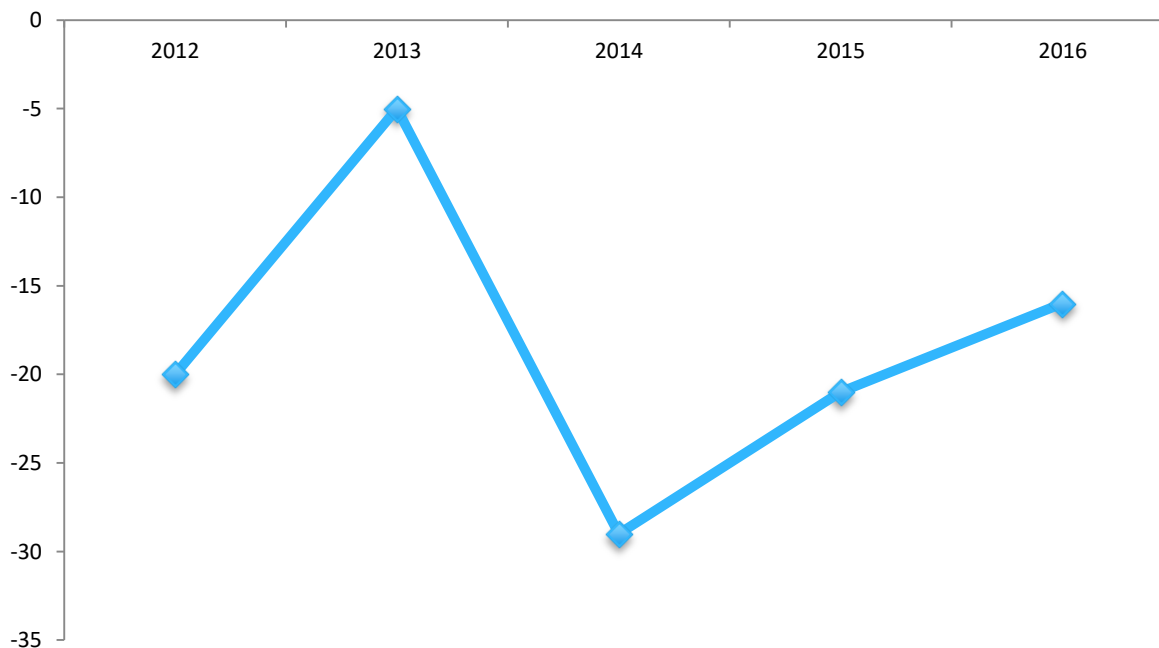

Tabela 9. Ruch naturalny wg płci w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Urodzenia żywe					
ogółem	101	92	81	82	78
mężczyźni	48	48	34	33	38
kobiety	53	44	47	49	40
Zgony ogółem					
ogółem	121	97	110	103	94
mężczyźni	63	49	60	50	60
kobiety	58	48	50	53	34
Przyrost naturalny					
ogółem	-20	-5	-29	-21	-16
mężczyźni	-15	-1	-26	-17	-22
kobiety	-5	-4	-3	-4	6

Źródło: GUS

Rysunek 13. Kształtowanie się przyrostu naturalnego w Gminie Mstów w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Mstów charakteryzuje się dodatnim saldem migracji – co przekłada się na dodatni wzrost liczby ludności w ostatnich 5 latach. Największy wpływ na migrację miały przede wszystkim zameldowania w ruchu wewnętrznym zwłaszcza z miast (główne z Częstochowy). Saldo migracji na koniec 2016 roku wyniosło 4,5 na 1.000 osób (w tym zagranicznych: 0).

Tabela 10. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

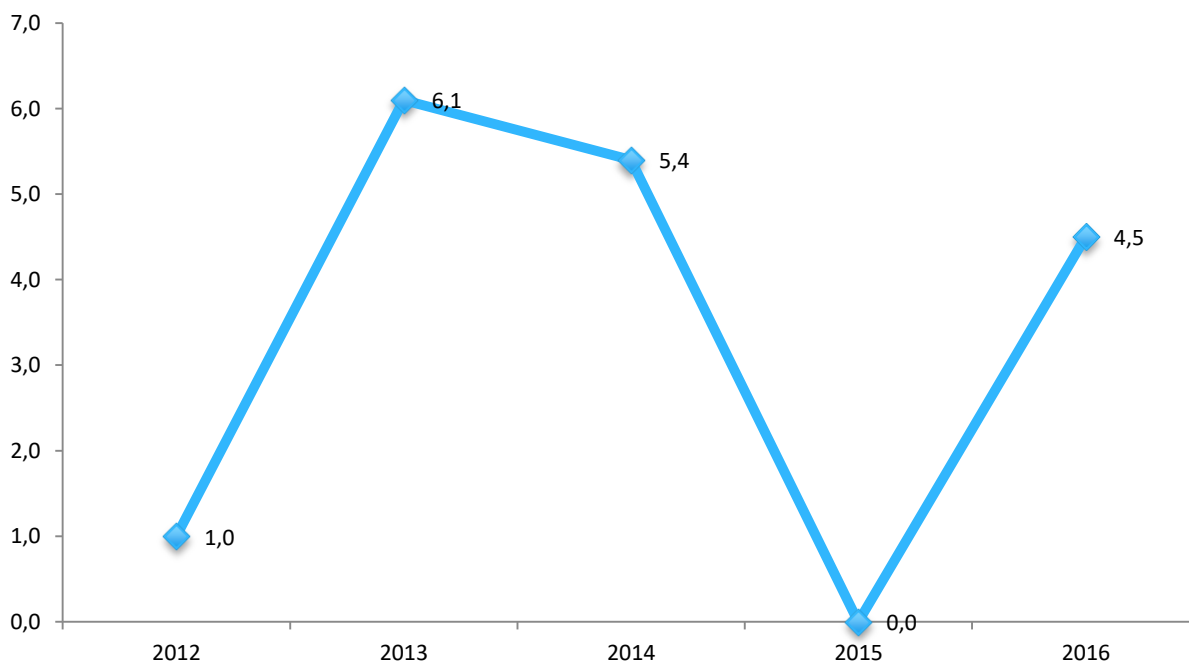
Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów, w ruchu wewnętrznym i zagranicznym					
zameldowania w ruchu wewnętrznym					
ogółem	102	142	108	108	125
mężczyźni	46	76	51	50	51
kobiety	56	66	57	58	74
zameldowania z zagranicy					
ogółem	2	0	3	0	0
mężczyźni	1	0	2	0	0
kobiety	1	0	1	0	0
wymeldowania w ruchu wewnętrznym					
ogółem	93	77	52	56	76
mężczyźni	44	43	22	21	39
kobiety	49	34	30	35	37
wymeldowania za granicę					
ogółem	0	0	1	0	0
mężczyźni	0	0	1	0	0
kobiety	0	0	0	0	0
saldo migracji wewnętrznych					
ogółem	9	65	56	52	49
mężczyźni	2	33	29	29	12
kobiety	7	32	27	23	37
saldo migracji zagranicznych					
ogółem	2	0	2	0	0
mężczyźni	1	0	1	0	0
kobiety	1	0	1	0	0
Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś)					
zameldowania ogółem					
ogółem	104	142	111	0	125
mężczyźni	47	76	53	0	51
kobiety	57	66	58	0	74
zameldowania z miast					
ogółem	74	96	88	82	103
mężczyźni	32	52	41	38	40
kobiety	42	44	47	44	63
zameldowania ze wsi					
ogółem	28	46	20	26	22
mężczyźni	14	24	10	12	11
kobiety	14	22	10	14	11
zameldowania z zagranicy					
ogółem	2	0	3	0	0
mężczyźni	1	0	2	0	0
kobiety	1	0	1	0	0
wymeldowania ogółem					
ogółem	93	77	53	0	76
mężczyźni	44	43	23	0	39
kobiety	49	34	30	0	37
wymeldowania do miast					

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	50	36	32	39	46
mężczyźni	23	21	14	16	23
kobiety	27	15	18	23	23
wymeldowania na wieś					
ogółem	43	41	20	17	30
mężczyźni	21	22	8	5	16
kobiety	22	19	12	12	14
wymeldowania za granicę					
ogółem	0	0	1	0	0
mężczyźni	0	0	1	0	0
kobiety	0	0	0	0	0
Saldo migracji ogółem	11	65	58	0	49
saldo migracji na 1000 osób ogółem	1,0	6,1	5,4	0,0	4,5
saldo migracji zagranicznych na 1000 osób ogółem	0,19	0,00	0,19	0,00	0,00

Źródło: GUS

Rysunek 14. Saldo migracji na 1000 osób w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (dane GUS za 2016 r.) stanowi: 17,9% ogółu mieszkańców gminy, w wieku produkcyjnym: 63,9%, a w wieku poprodukcyjnym: 18,2%. W ostatnich 5 latach zmalała liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (o 1,6 p. proc.), natomiast zwiększył się udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (o 1,9 p. proc.), co oznacza, że społeczność gminy „starzeje się”.

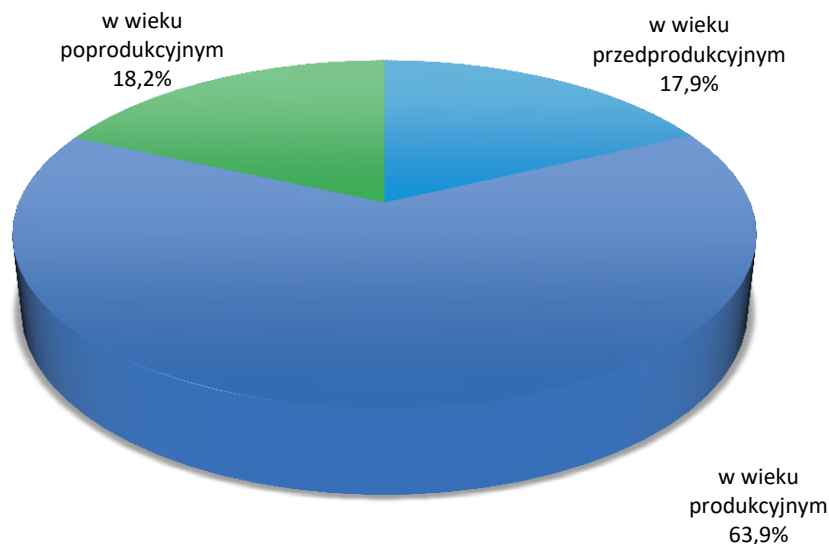

Tabela 11. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
w wieku przedprodukcyjnym	19,5	19,2	18,6	18,2	17,9
w wieku produkcyjnym	64,2	64,2	64,3	64,2	63,9
w wieku poprodukcyjnym	16,3	16,6	17,1	17,6	18,2

Źródło: dane GUS

Rysunek 15. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Mstów w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

RYNEK PRACY

W ciągu ostatnich 5 lat największą liczbę osób bezrobotnych z terenu Gminy Mstów, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, odnotowano w roku 2013: 594 osoby i od tego czasu liczba ta ulegała zmniejszeniu do 275 osób na koniec 2016 roku. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł na koniec analizowanego okresu: 4,0 %, w tym kobiet: 4,1%.

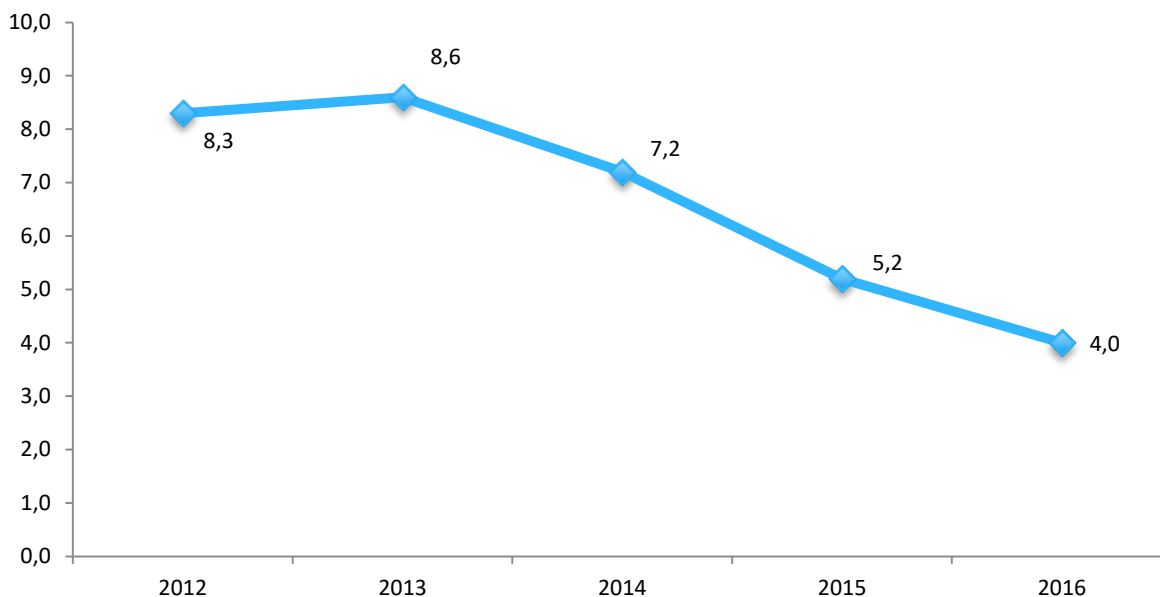
Tabela 12. Liczba i udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy z terenu Gminy Mstów w latach 2012 – 2016 (stan w dniu 31.12)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
RYNEK PRACY					
Bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach					
ogółem	569	594	497	360	275
mężczyźni	293	319	278	185	142
kobiety	276	275	219	175	133
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci					
ogółem	8,3	8,6	7,2	5,2	4,0
mężczyźni	8,1	8,7	7,6	5,0	3,9
kobiety	8,6	8,5	6,8	5,4	4,1

Źródło: GUS

Rysunek 16. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Częstochowie w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Mstów w latach 2012 – 2016 w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Do grup społecznych, znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w których przeważa bezrobocie zalicza się przede wszystkim: osoby młode (20-24 lata), osoby po 50 - tym roku życia, z niskim poziomem kwalifikacji zawodowych lub niskim poziomem wykształcenia, a także osoby długotrwale bezrobotne.

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie (stan w dniu 31.12.2016 r.): udział osób długotrwale bezrobotnych (pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy) wyniósł: 46,9% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

Największy udział stanowiły osoby bez wykształcenia średniego: 53,5% ogółu bezrobotnych, a następnie kobiety: 48,4%.

Rysunek 17. Struktura osób bezrobotnych

Wyszczególnienie	liczba osób	udział w %
osoby długotrwale bezrobotne	129	46,9%
kobiety	133	48,4%
osoby poniżej 25 roku życia	43	15,6%
osoby powyżej 50 roku życia	88	32,0%
osoby bez wykształcenia średniego	147	53,5%
osoby bez kwalifikacji zawodowych	88	32,0%
OGÓŁEM liczba osób zarejestrowanych w PUP	275	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Częstochowie

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I EDUKACJA

Na obszarze Gminy Mstów funkcjonują następujące placówki oświatowe (prowadzone przez samorząd):

- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Mstowie,
- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Brzyszwie,
- Szkoła Podstawowa w Mokrzeszy,
- Szkoła Podstawowa im. Św. Huberta w Krasicach,
- Szkoła Podstawowa w Kucharach,
- Zespół Szkolno - Przedszkolny im. Jana Pawła II w Jaskrowie,
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Małusach Wielkich,
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Zawadzie,
- Przedszkole w Wancerzowie,
- Publiczne Przedszkole w Siedlcu.

Zgodnie z danymi GUS za 2015 rok działa tutaj 10 przedszkoli, składających się ogółem z 14 oddziałów przedszkolnych zapewniających 197 miejsc.

Gmina charakteryzuje się deficytem miejsc w przedszkolach: na 1 miejsce przypada ponad 1,82 osoby. Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w wieku: 3-5 lat wzrósł w ostatnich 4 latach o 13,2%, jednak na koniec 2014 roku wyniósł: 69,3% ogółu dzieci.

Tabela 13. Wychowanie przedszkolne w Gminie Mstów w latach 2012 – 2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
PRZEDSZKOLA				
ogółem	10	10	10	10
oddziały	14,00	14,00	15,00	14,00
miejsca	174	174	219	197
dzieci	283	301	323	267
DZIECI OBJĘTE WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM				
dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym, ogółem				
dzieci w wieku 3 - 5 lat	353	394	390	358
dzieci w wieku 3 - 6 lat	469	496	451	500
dzieci w wieku 3 - 4 lat	251	271	252	217
dzieci w wieku 4 - 6 lat	339	359	338	402
odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, ogółem				
dzieci w wieku 3 - 5 lat	56,1	57,6	66,9	69,3
dzieci w wieku 3 - 6 lat	59,5	60,7	71,0	-
dzieci w wieku 3 - 4 lat	46,2	46,1	59,5	65,9
dzieci w wieku 4 - 6 lat	71,4	71,9	76,6	-
Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym - wskaźniki				
dzieci w wieku 3-5 lat przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	2,03	2,26	1,78	1,82

Źródło: GUS

W 2015 roku liczba uczniów w szkołach podstawowych wynosiła 675 osób, a w gimnazjach 252 osoby. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2012 – 2015 wzrosła o ok. 18,4%, natomiast zmalała w szkołach gimnazjalnych o 13,1%. Nie więcej niż 19 uczniów przypada na 1 oddział.

Współczynniki skolaryzacji (oznaczające odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym) są wyższe dla szkół podstawowych - 83,03%, natomiast dla edukacji gimnazjalnej kształtują się na poziomie niższym niż 80% (w 2015 roku). W ostatnich 4 latach obserwuje się trend negatywny w tym zakresie.

W przypadku szkolnictwa ponadgimnazjalnego, mieszkańcy gminy uczęszczają do szkół zazwyczaj w Częstochowie.

Tabela 14. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE				
Szkoły podstawowe ogółem				
ogółem	8	8	8	8
pomieszczenia szkolne	71	-	-	-
oddziały w szkołach	40,00	38,00	40,00	39,00
uczniowie	570	556	606	675
absolwenci	90	109	83	94
Uczniowie przypadający na 1 oddział	14	15	15	17
SZKOLNICTWO GIMNAZJALNE				
Gimnazja ogółem				
ogółem	1	1	1	1
pomieszczenia szkolne	19	-	-	-
oddziały w szkołach	13,00	13,00	13,00	13,00
uczniowie	290	281	252	252
absolwenci	133	107	92	87
Uczniowie przypadający na 1 oddział	22	22	19	19
SKOLARYZACJA				
Współczynniki skolaryzacji (szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne)				
współczynnik skolaryzacji brutto				
szkoły podstawowe	92,38	88,82	84,93	83,03
gimnazja	84,30	82,65	80,25	79,00
współczynnik skolaryzacji netto				
szkoły podstawowe	89,63	86,42	84,65	83,03
gimnazja	83,14	81,47	78,98	76,49

Źródło: GUS

OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA

W Gminie Mstów główną funkcję podmiotu świadczącego usługi ochrony zdrowia pełni Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Zespół Ośrodków Zdrowia Gminy Mstów z siedzibą w Mstowie przy ul. Wolności 58. SP ZOZ obejmujący obszarem działania całą Gminę Mstów został utworzony przez Radę Gminy w Mstowie w 1999 roku. Ośrodek zajmuje się udzielaniem ambulatoryjnych świadczeń podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej tj. neurologii, okulistyki i ginekologii.

W 2016 roku, na 10 tys. ludności przypadało 5 przychodni, w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielono 43.393 porady, natomiast w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej: 57.669 porad lekarskich. W gminie prowadziły działalność 2 apteki, a liczba ludności przypadającej na 1 aptekę wynosiła 5.392 osoby.

Najbliższe placówki szpitalne oraz pogotowie ratunkowe zlokalizowane są w Mieście Częstochowa.

Tabela 15. Ochrona zdrowia w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
OPIEKA ZDROWOTNA					
Podmioty ambulatoryjne (stan w dniu 31 XII)					
przychodnie ogółem	6	5	5	5	5
praktyki lekarskie na wsi	1	1	1	1	1
przychodnie na 10 tys. ludności	6	5	5	5	5
Przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu (stan w dniu 31 XII)					
przychodnie ogółem	2	2	2	2	2
Podstawowa opieka zdrowotna - porady					
ogółem					
przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu	40527	45027	42197	43549	43393
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie					
ogółem	50151	55350	52622	58326	57669
APTEKI I PUNKTY APTECZNE					
apteki	2	2	2	2	2
mgr farmacji	2	2	2	2	2
Apteki - wskaźniki					
ludność na aptekę ogólnodostępną	5318	5363	5362	5380	5392

Źródło: GUS

Jednym z problemów na terenie gminy jest udział ludności korzystającej z pomocy społecznej, tj. 3,1% ogółu mieszkańców (333 osoby w 2015 roku), pomimo, iż wskaźnik ten w porównaniu z 2011 rokiem zmalał o ponad 30%.

Ogółem z pomocy społecznej (wg kryterium dochodowego) w 2015 roku korzystały 124 gospodarstwa domowe, w tym: 71,8% z nich znajdowało się poniżej kryterium dochodowego. Z zasiłków rodzinnych na dzieci korzysta 315 rodzin, w tym 587 dzieci. Wypłacona kwota świadczeń rodzinnych wynosiła: 2,116 mln zł, z czego ponad 54% stanowiły zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami).

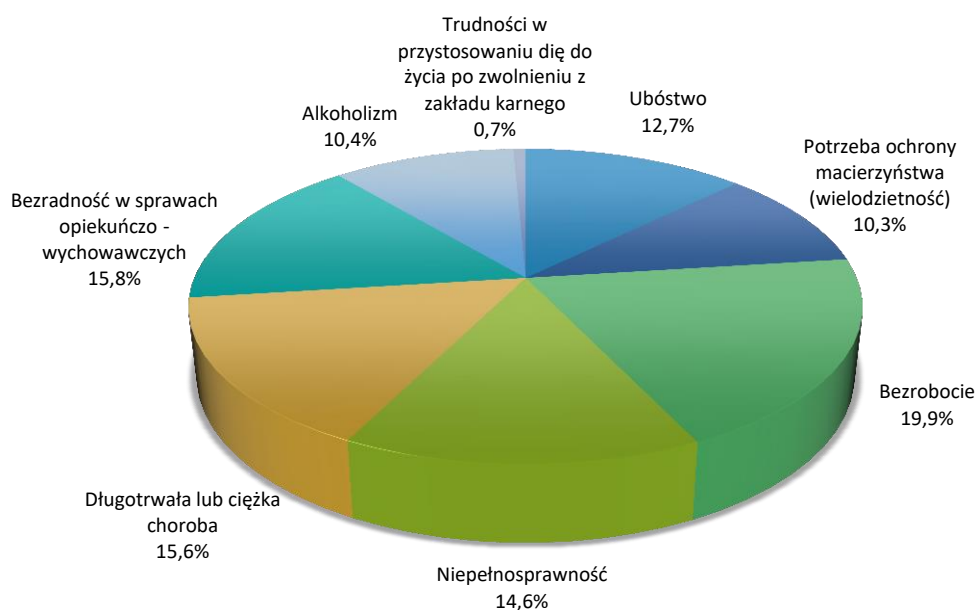
Tabela 16. Środowiskowa pomoc społeczna w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego				
ogółem	155	163	138	124
poniżej kryterium dochodowego	120	117	100	89
Zasięg korzystania z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku				
ogółem liczba osób	487	489	378	333
poniżej kryterium dochodowego	398	349	252	221
Korzystający ze świadczeń rodzinnych				
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	384	362	342	317
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	722	692	647	587
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	652	630	587	532
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	31,1	30,5	29,0	27,1
Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku - ogółem				
kwota świadczeń rodzinnych w tys. zł	1943	1951	1878	2116
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami) w tys. zł	1236	1260	1163	1145
kwota zasiłków pielęgnacyjnych w tys. zł	298	309	327	327

Źródło: GUS

Zgodnie z danymi GOPS za 2016 rok, osoby korzystające ze wsparcia borykały się przede wszystkim z problemem bezrobocia, tj. 19,9% ogółu osób objętych pomocą. Dodatkowo problemy osób będących w trudnej sytuacji życiowej dotyczą również bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych – 15,9% ogółu klientów GOPS oraz długotrwałą lub ciężką chorobą – 15,6%.

Rysunek 18. Udział osób w rodzinach korzystających z danego powodów przyznania pomocy społecznej w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Mstowie

2.3. WYMIAR GOSPODARCZY

Na koniec 2016 roku w Gminie Mstów działały 782 podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON, w tym: 96,7% z nich (756 jednostek) należało do sektora prywatnego.

Wśród podmiotów publicznych przeważały państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego – 84% (21 z 25 podmiotów). Natomiast w sektorze prywatnym dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – tj. 88,4% ogółu podmiotów prywatnych.

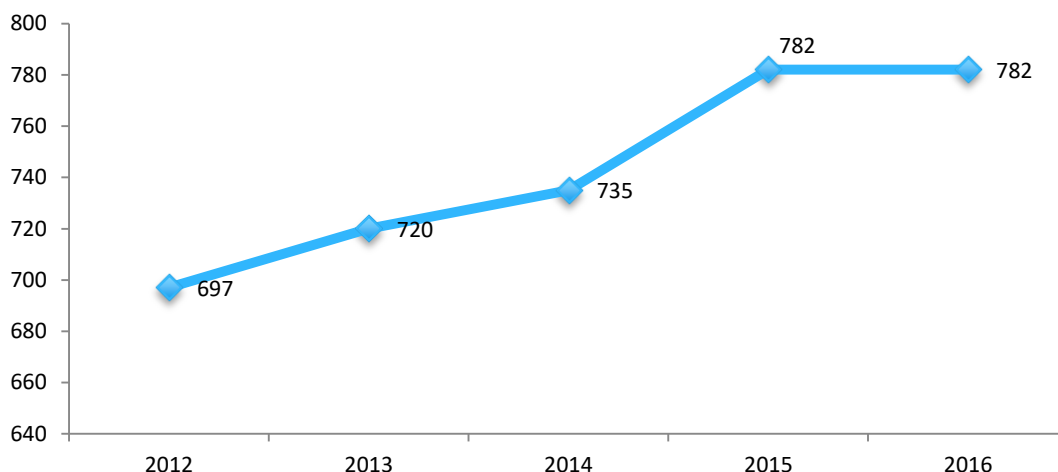
Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych w Gminie Mstów w latach 2012 – 2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
podmioty gospodarki narodowej ogółem	697	720	735	782	782
sektor publiczny - ogółem	25	25	25	25	25
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	21	21	21	21	21
sektor prywatny	672	695	710	756	756
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	591	612	624	670	668
spółki handlowe	14	17	17	19	24
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	1	3	2
spółdzielnie	1	1	1	1	1
fundacje	0	0	0	0	1
stowarzyszenia i organizacje społeczne	23	23	25	25	25

Źródło: GUS

W latach 2012 - 2016 liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła o ponad 12% ze względu na wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz spółek handlowych.

Rysunek 19. Kształtowanie się liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych w rejestrze REGON w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując poszczególne sekcje Polskiej Klasyfikacji Działalności Gospodarczej - PKD 2007, należy stwierdzić, iż największa liczba podmiotów gospodarki narodowej w gminie w 2016 roku była zarejestrowana w sekcjach:

- G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle: 192 jednostki, tj. 24,6% ogółu podmiotów;
- C. Przetwórstwo przemysłowe: 157 jednostek, tj. 20,1% ogółu podmiotów;
- F. Budownictwo: 116 jednostek, tj. 14,9% ogółu podmiotów.

Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji i działów PKD 2007 w Gminie Mstów w latach 2012-2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	697	720	735	782	782
Sekcja A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	25	23	23	24	23
Sekcja B. Górnictwo i wydobywanie	5	5	5	5	5
Sekcja C. Przetwórstwo przemysłowe	129	135	141	156	157
Sekcja D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyz.	2	2	2	2	2
Sekcja E. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	3	3	3	2
Sekcja F. Budownictwo	103	105	102	113	116
Sekcja G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle	189	197	192	199	192
Sekcja H. Transport i gospodarka magazynowa	45	45	46	42	46
Sekcja I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	12	13	13	17	16
Sekcja J. Informacja i komunikacja	5	9	10	11	12
Sekcja K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	27	24	24	24	25
Sekcja L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	14	14	14	14	13
Sekcja M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	29	37	41	46	46
Sekcja N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11	12	11	16	14
Sekcja O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	12	12	12	12	12
Sekcja P. Edukacja	26	25	25	25	24
Sekcja Q. Opieka zdrowotna i społeczna	16	16	20	22	24
Sekcja R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	12	12	13	15	16
Sekcja S. Pozostała działalność usługowa i T Gosp. domowe zatrudniające pracowników, gosp. domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	31	31	38	36	37

Źródło: GUS

Wszystkie działające podmioty należą do sektora małych i średnich przedsiębiorstw zatrudniających do 249 pracowników, jednakże ponad 95,4% z nich to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób.

Do największych zakładów pracy należą: Przedsiębiorstwo Wielobranżowe DEMAR oraz Zakład Górniczy „Latosówka”. DEMAR to znany w Polsce i na świecie producent obuwia profesjonalnego, w tym: ochronnego, roboczego, myśliwskiego i wojskowego. Natomiast „Latosówka” wchodzi w skład dużego koncernu materiałów budowlanych – CEMEX-POLSKA. W ostatnich latach gmina stała się również znana z produkcji sadowniczej.

Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości w Gminie Mstów latach 2012 - 2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
ogółem	697	720	735	782	782
0 - 9	658	684	698	745	746
10 - 49	36	33	34	34	33
50 - 249	3	3	3	3	3
0 - 249	697	720	735	782	782

Źródło: GUS

Na obszarze gminy w ostatnich latach obserwuje się wzrost aktywności gospodarczej jej mieszkańców. Wskaźnik dotyczący podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w latach 2012 - 2016 uległ zwiększeniu o ponad 10% i na koniec 2016 roku wyniósł: 725 jednostek. Jednocześnie liczba podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniosła 73 jednostki i również ten wskaźnik uległ poprawie.

Poprawa aktywności mieszkańców przejawia się przede wszystkim we wzroście liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, która wyniosła 62 podmioty na 1000 ludności oraz 9,7 podmiotów na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tych wskaźników wzrosła w ostatnich 5 latach o ponad 10%.

Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Mstów - wskaźniki w latach 2012 - 2016

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	655	671	685	727	725
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	66	67	69	73	73
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	102,0	104,6	106,6	113,3	113,5
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	56	57	58	62	62
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	8,7	8,9	9,1	9,7	9,7
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,16	2,14	2,33	2,32	2,41

Źródło: GUS

2.4. GMINA NA TLE POWIATU I WOJEWÓDZTWA

W celu przeprowadzenia analizy poziomu rozwoju Gminy Mstów, dokonano porównania podstawowych wskaźników statystycznych ze średnimi wskaźnikami dla powiatu częstochowskiego i województwa śląskiego.

Tabela 21. Porównanie głównych wskaźników statystycznych dla Gminy Mstów ze średnimi wskaźnikami dla powiatu częstochowskiego i województwa śląskiego (wg danych za rok 2015 lub 2016)

Wskaźnik	Gmina Mstów	Powiat Częstochowski	Województwo Śląskie
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,48	-3,31	-1,36
Saldo migracji na 1000 osób	4,5	2,4	-1,0
Średni wiek mieszkańców	39,7	41,6	41,9
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	56,5	58,8	61,8
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	4,0	5,6	4,3
Stopa bezrobocia w %	4,0	11,2	6,6
Pracujący na 1000 ludności	69	122	259
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	725	797	1025
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	9,7	10,4	11,7
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,41	2,81	2,75
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	3,1	5,85	4,87
Mieszkania oddane na 1000 ludności	26	27	22
Przychodnie na 10 tys. ludności	5	5	6
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności			
wodociąg	99,9	90,8	95,7
kanalizacja	34,9	42,5	77,3
gaz	26,4	20,0	62,3
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem			
w wieku przedprodukcyjnym	17,9	16,9	16,8
w wieku produkcyjnym	63,9	63,0	61,8
w wieku poprodukcyjnym	18,2	20,2	21,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując główne wskaźniki statystyczne, na tle województwa śląskiego i powiatu częstochowskiego, Gmina Mstów wyróżnia się przede wszystkim korzystną sytuacją demograficzną (dodatnim saldem migracji, niższym średnim wiekiem mieszkańca, niższym udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym), niższym poziomem bezrobocia, udziałem osób korzystających z pomocy społecznej, czy rozwojem budownictwa mieszkaniowego.

Do największych problemów można zaliczyć: niższy poziom aktywności gospodarczej mieszkańców oraz liczbę pracujących na 1000 ludności, jak również doposażenie w infrastrukturę techniczną zwłaszcza kanalizacyjną i gazową.

3. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH PRZEPROWADZONYCH W RAMACH KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

W miesiącach: lipiec – sierpień 2017 roku przeprowadzono konsultacje społeczne wśród mieszkańców (w formie ankietyzacji) w zakresie jakości życia w Gminie Mstów oraz największych problemów i barier rozwoju. Podsumowanie badań ankietowych miało wpływ na etap programowania celów i kierunków działań, jak również na analizę SWOT.

W ramach badania dokonano oceny jakości, warunków życia i działalności w gminie przy zastosowaniu oceny (skala ocen od -5 do 5 punktów):

- 5 punktów – bardzo dobre (maksymalna liczba punktów)
- 3 punkty – dobre,
- 0 punktów – średnie/przeciętne,
- -3 punkty – złe,
- -5 punktów – bardzo złe (minimalna liczba punktów).

Pozytywnie (dobrze) oceniono przede wszystkim (wg średniej ocen):

- walory krajobrazowe – 3,55 pkt.
- stan środowiska naturalnego – 3,19 pkt.
- dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji – 2,87 pkt.
- zagospodarowanie przestrzeni publicznych – 2,84 pkt.
- jakość rządzenia – 2,55 pkt.
- dostęp do usług i handlu – 2,52 pkt.

Najniżej (przeciętnie) oceniono następujące dziedziny:

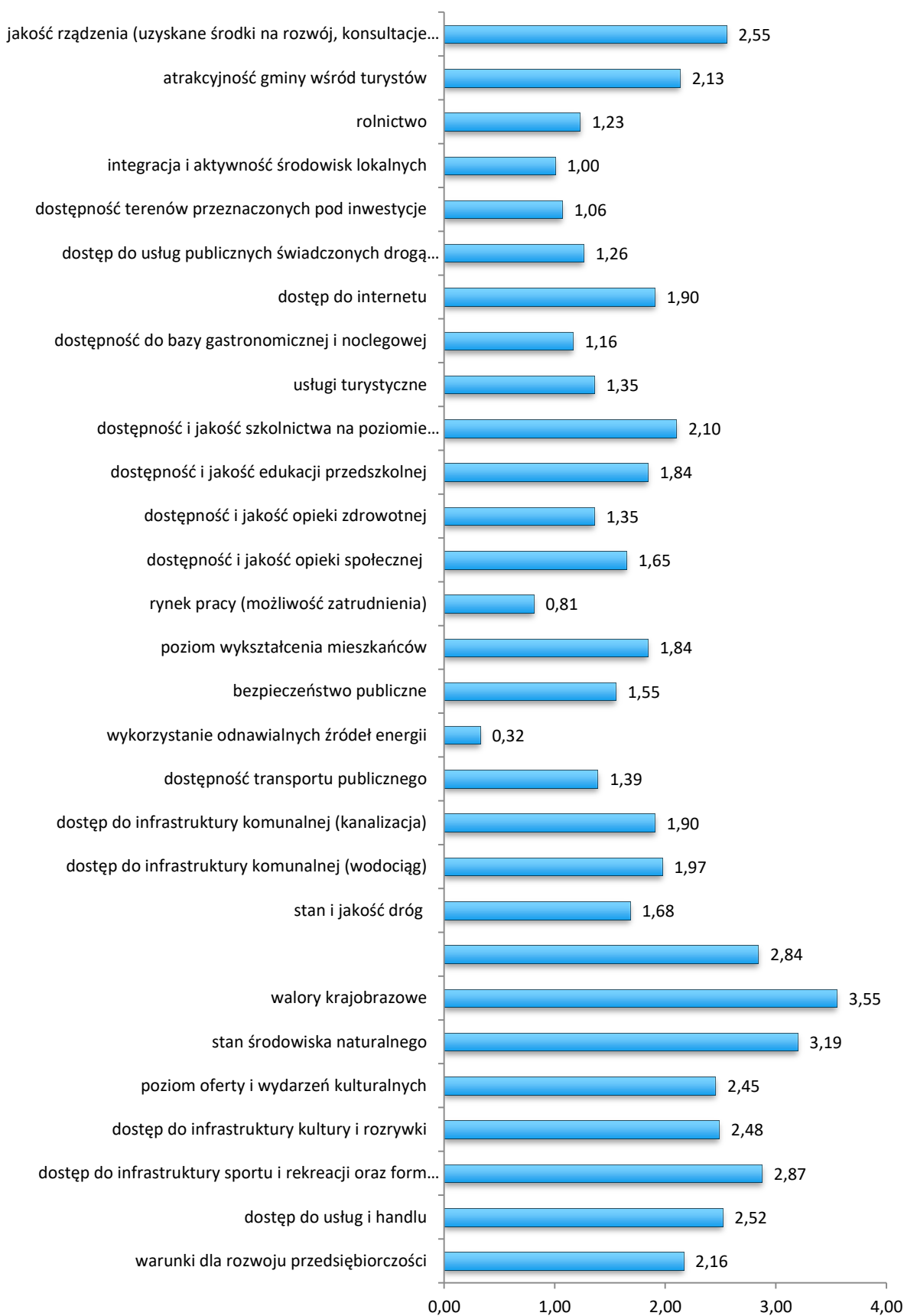
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – 0,32 pkt.
- rynek pracy (możliwość zatrudnienia) – 0,81 pkt.
- integrację i aktywność społeczną mieszkańców – 1 pkt.
- dostępność terenów przeznaczonych pod inwestycję – 1,06 pkt.
- rolnictwo – 1,23 pkt.

Do największych problemów występujących na obszarze gminy oraz barier w rozwoju (mając maksymalnie 5 odpowiedzi do wyboru), osoby ankietowane wskazywały przede wszystkim na:

- patologie społeczne – 9,1% odpowiedzi,
- zły stan i niską jakość dróg – 7,6%,
- niską dostępność i jakość opieki zdrowotnej i społecznej – 6,8%,
- niską aktywność środowisk lokalnych – 6,8%,
- ograniczony dostęp do sportu, rekreacji – 6,8%,
- niski poziom rozwoju przedsiębiorczości – 6,8%.

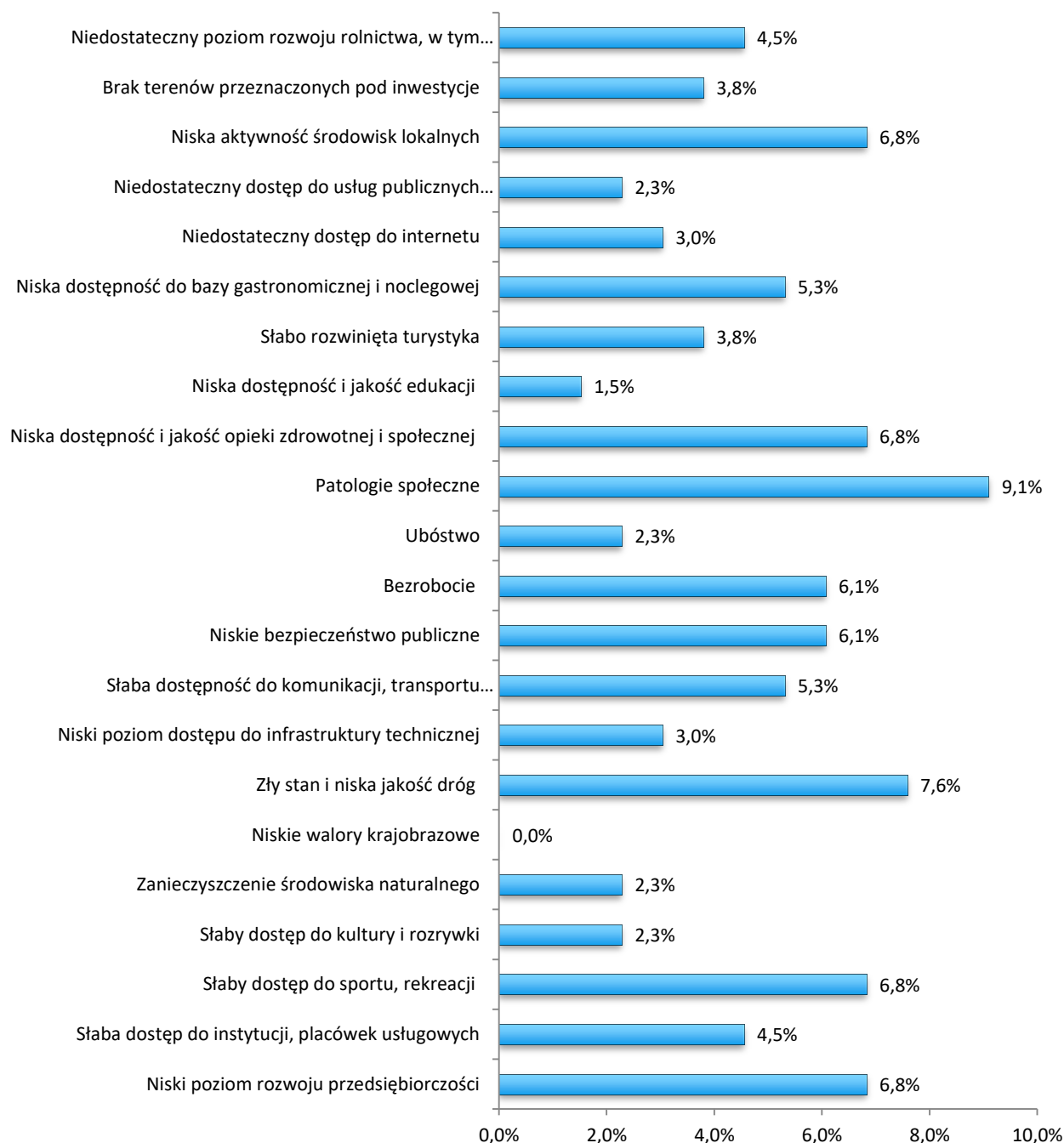
Rysunek 20. Ocena jakości, warunków życia i działalności w Gminie Mstów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Rysunek 21. Największe problemy i bariery w rozwoju Gminy Mstów (maksymalnie 5 możliwych odpowiedzi)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

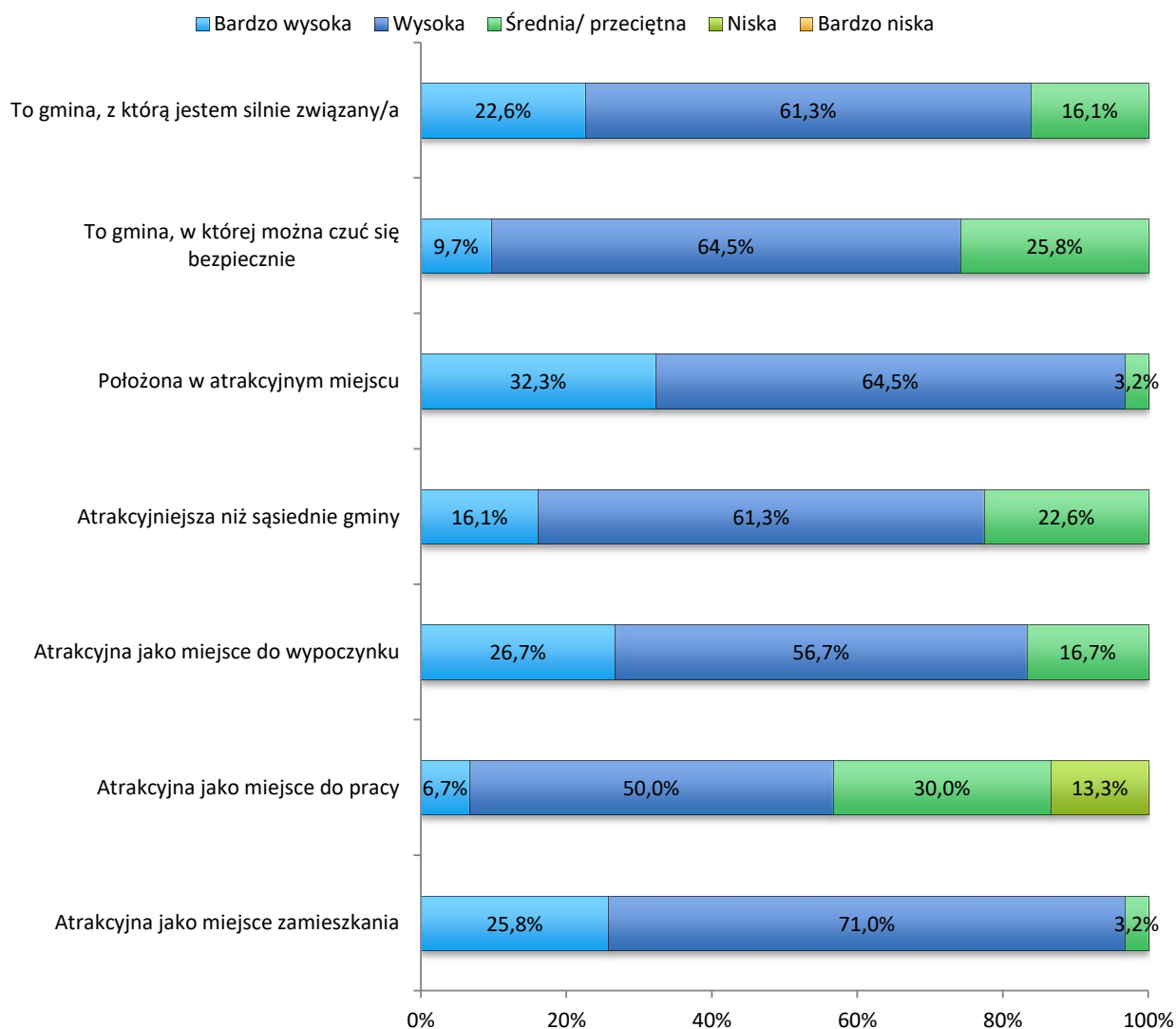
Podczas ankietyzacji dokonano również oceny stwierdzeń dotyczących gminy (w skali: bardzo wysoka, wysoka, średnia/przeciętna, niska bardzo niska). Gmina Mstów, zgodnie z odpowiedziami ankietowanych:

- to gmina, z którą jestem silnie związany/a – 83,9% twierdzących odpowiedzi, w tym 22,6% - ocena wysoka;
- to gmina, w której można czuć się bezpiecznie – tak uważa 74,2% mieszkańców, w tym 9,7% w stopniu wysokim;

- położona w atrakcyjnym miejscu – 96,8% ankietowanych osób twierdzi, iż Gmina Mstów jest atrakcyjnie zlokalizowana w tym 32,3% w stopniu wysokim;
- atrakcyjniejsza niż sąsiednie gminy – większość ankietowanych, tj. 77,4% uważa, że jest gminą atrakcyjniejszą, w tym 16,1% - w stopniu wysokim;
- atrakcyjna jako miejsce do wypoczynku – 83,4% ankietowanych uważa, że Mstów jest miejscem godnym wypoczynku, w tym ponad połowa w stopniu wysokim;
- atrakcyjna jako miejsce do pracy – 56,7 % ankietowanych wyraziło pozytywną opinię w tej kwestii, jednak 13,3% odpowiedzi stanowi negatywną opinię na poziomie niskim;
- atrakcyjna jako miejsce zamieszkania – zdecydowana większość, tj. 96,8% ankietowanych uważa, że Mstów jest gminą atrakcyjną, w tym jedna czwarta, że bardzo atrakcyjną pod względem zamieszkania.

Rysunek 22. Ocena stwierdzeń dotyczących Gminy Mstów

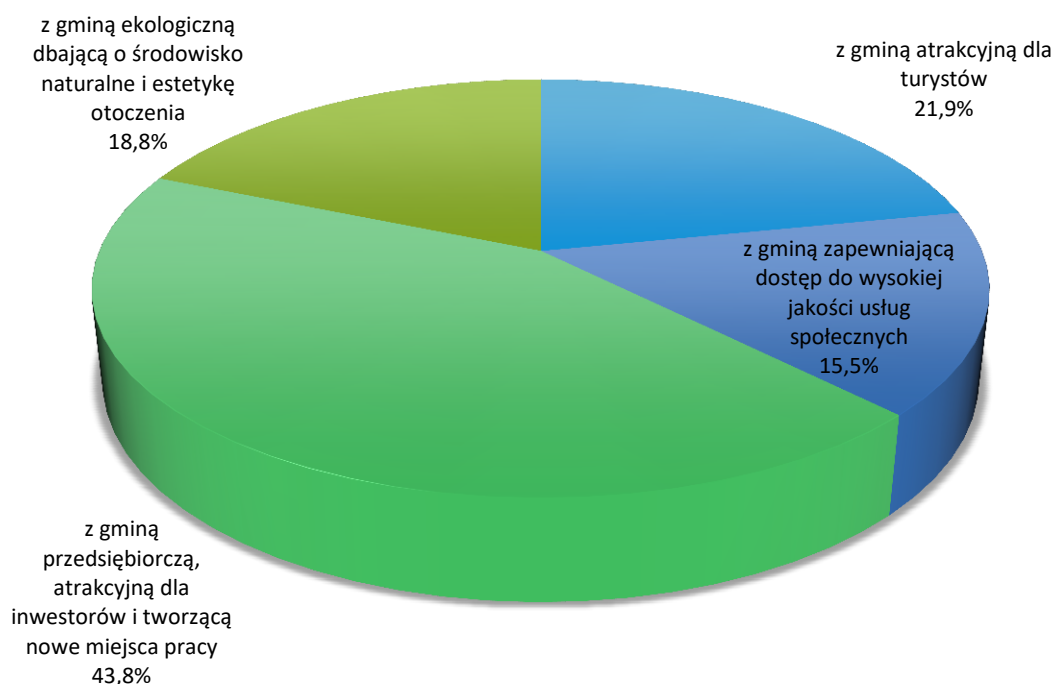
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Podsumowując, respondenci są silnie związani z Gminą Mstów, czują się w niej bezpiecznie, uważają, że jest położona w atrakcyjnym miejscu wartym wypoczynku, jest atrakcyjniejsza od gmin sąsiednich oraz warta zamieszkania. Jednocześnie wskazują na niezbyt wysoką atrakcyjność jako miejsce do pracy.

Prawie połowa ankietowanych (43,8% ogółu badanych) wyraziła opinię, iż chciałaby, aby w 2025 roku, Gmina Mstów utożsamiana była z gminą: przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy, natomiast 21,9% - z gminą atrakcyjną dla turystów.

Rysunek 23. Czynniki z jakim ankietowani chcieliby, aby utożsamiano Gminę Mstów w roku 2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

4. ANALIZA SWOT

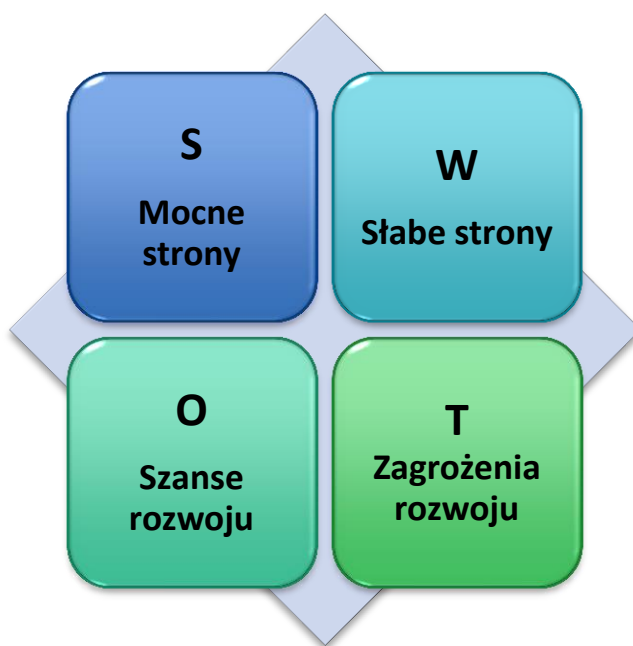
W wyniku przeprowadzonej w poprzednich rozdziałach analizy stanu istniejącego oraz na podstawie danych historycznych (w tym: statystycznych) i wyników badań ankietowych w ramach konsultacji społecznych, przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Mstów, opracowano analizę SWOT.

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych, służąca do porządkowania informacji, w formie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Jest narzędziem, które służy do porządkowania informacji zebranych z otoczenia, w związku z przeprowadzoną diagnozą oraz wynikami badań przeprowadzonych w ramach konsultacji społecznych.

Analiza SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji na podstawie badań na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych): **S** (Strengths) – mocne strony, **W** (Weaknesses) – słabe strony, **O** (Opportunities) – szanse oraz **T** (Threats) – zagrożenia.

Analiza strategiczna pozwala na identyfikację problemów w rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym, które muszą zostać rozwiązane.

Rysunek 24. Model analizy SWOT

Źródło: opracowanie własne

Tabela 22. Analiza SWOT dla Gminy Mstów

Mocne strony	Słabe strony
• Walory przyrodniczo - krajobrazowe sprzyjające do rozwoju turystyki i rekreacji • Bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne • Znaczny udział użytków rolnych umożliwiających rozwój produkcji rolnej • Rozwój mieszkalnictwa • Dodatnie saldo migracji • Niski średni wiek mieszkańców • Korzystna struktura wiekowa mieszkańców • Malejące bezrobocie • Wyposażenie w obiekty sportowe i rekreacyjne • Dobry dostęp do internetu i e-usług • Zadowalająca dostępność komunikacyjna • Lokalizacja w sąsiedztwie miasta Częstochowy	• Słabo rozwinięta infrastruktura techniczna, w tym kanalizacyjna i gazowa • Niski poziom lesistości • Degradacja środowiska naturalnego • Niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii • Niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny gminy • Niewystarczająca promocja walorów turystycznych gminy • Niedostatecznie rozwinięte usługi dla rozwoju i obsługi ruchu turystycznego (gastronomiczne, noclegowe) • Niezadowalający poziom dostępu do kultury i rozrywki • Ujemny przyrost naturalny • Niski odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym • Malejące współczynniki skolaryzacji • Znaczny udział osób korzystających z pomocy społecznej • Ograniczony dostęp do wysokiej jakości, specjalistycznych usług medycznych • Wzrost liczby przestępstw • Niezadowalająca aktywność społeczna i integracja mieszkańców • Niedostateczna atrakcyjność rynku pracy i możliwości zatrudnienia • Niski poziom aktywności gospodarczej mieszkańców, w tym: udział osób prowadzących działalność gospodarczą • Mała liczba średnich i dużych przedsiębiorstw oraz niekorzystna struktura wg. sekcji PKD • Niedostateczny udział osób pracujących w liczbie ludności • Brak przygotowanych terenów przeznaczonych pod inwestycje
Szanse rozwoju	Zagrożenia rozwoju
• Rozwój przedsiębiorczości, w tym firm wykorzystujących nowoczesne technologie i innowacje oraz tworzących atrakcyjne miejsca pracy • Programy i działania aktywizujące osoby bezrobotne i zmniejszające patologie i marginalizację społeczną wśród mieszkańców, w tym wzrost liczby usług społecznych • Dalszy rozwój infrastruktury technicznej i drogowej • Poprawa jakości środowiska naturalnego poprzez realizację proekologicznych rozwiązań • Rozszerzenie oferty turystycznej i kulturalnej • Wykorzystanie środków ze środków zewnętrznych, w tym funduszy europejskich na rozwój gminy • Utrzymujący się wzrost gospodarczy	• Stagnacja w rozwoju infrastruktury technicznej • Niski rozwój ruchu turystycznego związany z brakiem postępu przy rozwoju usług turystycznych i odpowiedniej infrastruktury • Proces wyludniania się gminy • Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym • Brak korzystnej oferty na rynku pracy oraz dalszy wzrost poziomu bezrobocia, patologii i wykluczenia społecznego, przestępczości • Ryzyko zagrożeń wykluczenia społecznego i patologii społecznych • Wzrost bezrobocia • Ograniczone środki finansowe budżetu gminy oraz wzrost zadłużenia • Brak zainteresowania gminą wśród potencjalnych inwestorów • Niska opłacalność produkcji rolnej • niespójność prawa oraz ciągłe zmiany przepisów • Silna konkurencja ze strony większych ośrodków miejskich • Globalny kryzys gospodarczy

Źródło: opracowanie własne

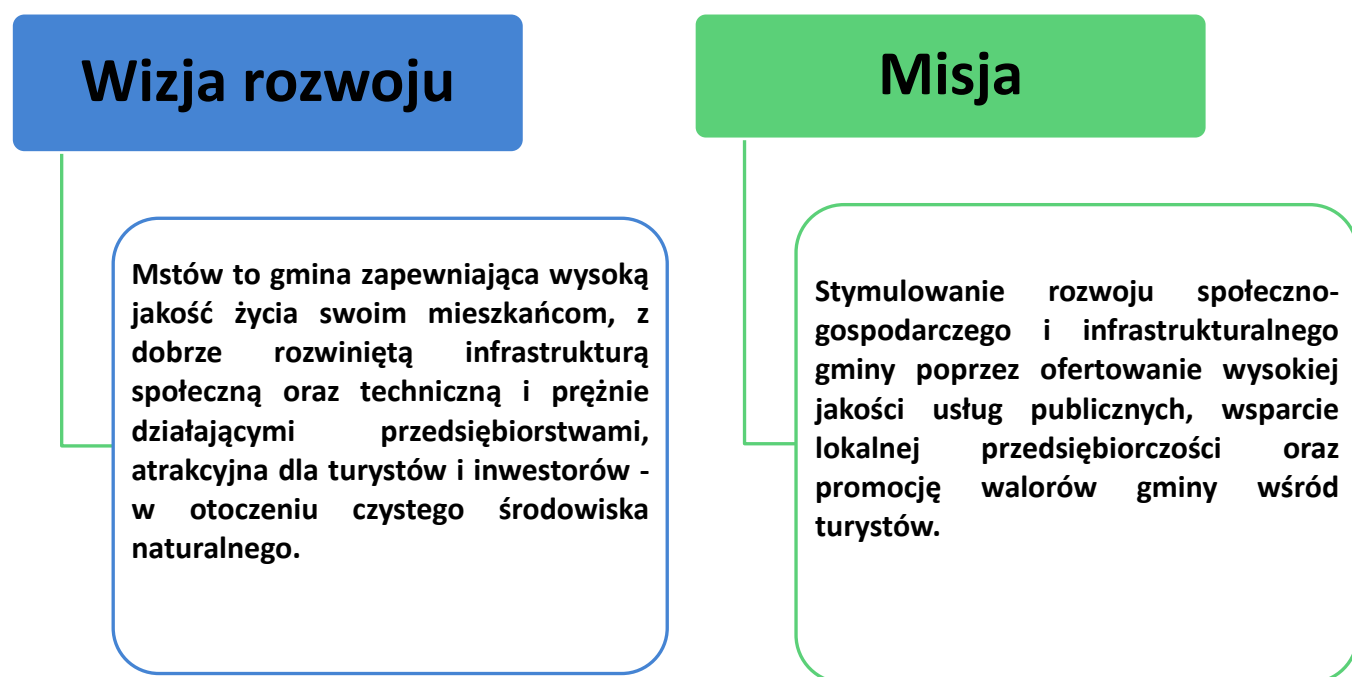

III. WIZJA ROZWOJU ORAZ MISJA

W wyniku przeprowadzonej diagnozy stanu istniejącego, z uwzględnieniem potrzeb i problemów mieszkańców wskazanych podczas badań ankietowych oraz analizy SWOT, wskazano wizję i misję dla Gminy Mstów.

Wizja rozwoju to obraz gminy oraz stan w przyszłości do którego dąży się poprzez realizację wielu zamierzonych działań oraz osiągając założone cele, przy zaangażowaniu możliwych i dostępnych zasobów. Misja wyznacza określony priorytet i kierunek działań rozwojowych w celu osiągnięcia pożądanego stanu.

Rysunek 25. Wizja rozwoju oraz misja

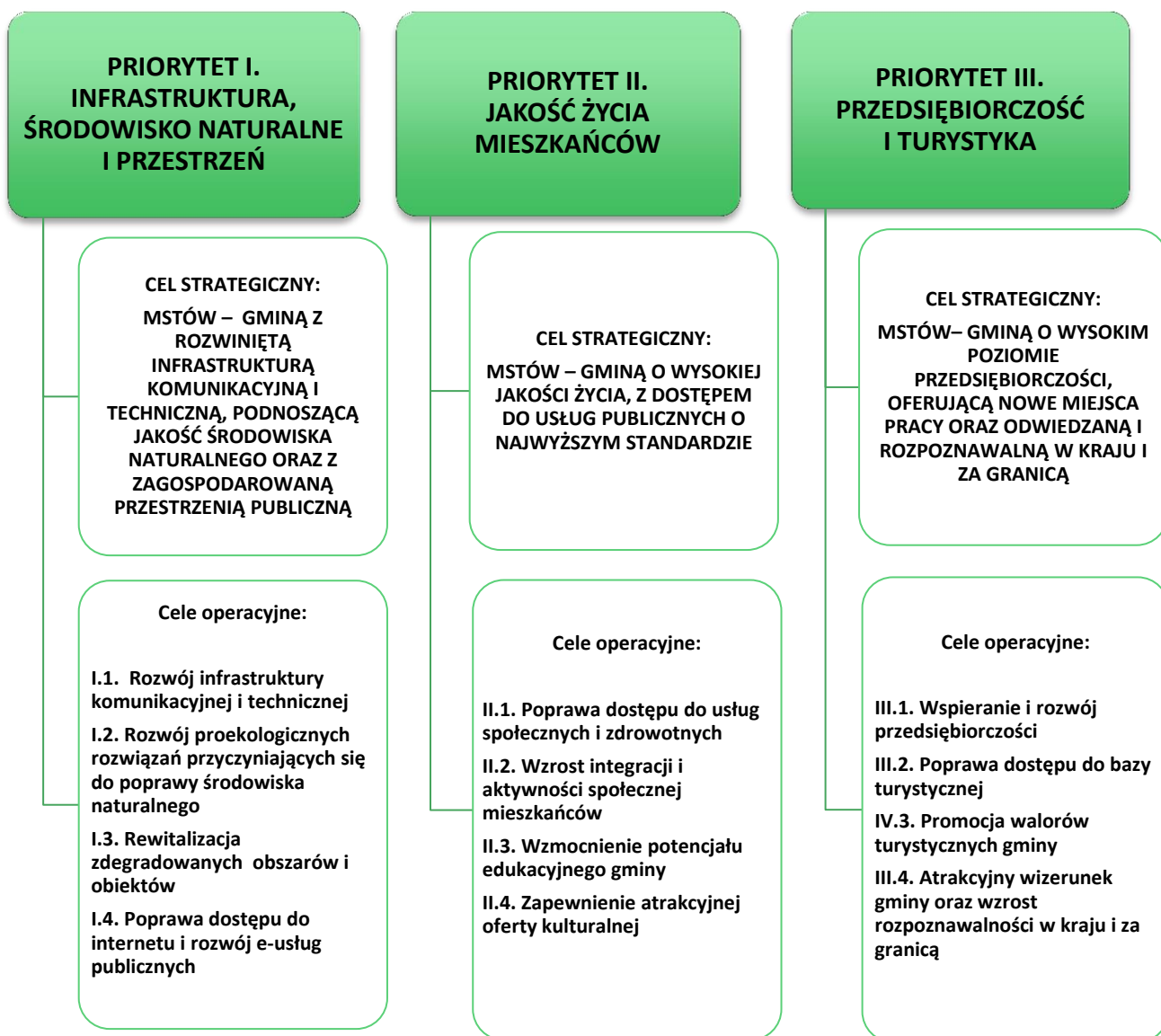

IV. OBSZARY PRIORYTETOWE, CELE I KIERUNKI ROZWOJU

W odniesieniu do przeprowadzonej diagnozy stanu istniejącego Gminy Mstów oraz badań ankietowych w ramach konsultacji społecznych, określono priorytety rozwoju oraz cele strategiczne i operacyjne w zakresie rozwoju gminy.

Priorytety wynikają z przyjętej wizji rozwoju i zdefiniowanej misji będącej odpowiedzią na wyzwania, jak również na zdefiniowane problemy. Do każdego z priorytetów przypisano cel strategiczny, a następnie cele operacyjne i kierunki rozwoju o różnym poziomie szczegółowości.

Rysunek 26. Priorytety, cele strategiczne oraz operacyjne

PRIORYTET I. INFRASTRUKTURA, ŚRODOWISKO NATURALNE I PRZESTRZEŃ

CEL STRATEGICZNY	
MSTÓW – GMINĄ Z ROZWINIĘTĄ INFRASTRUKTURĄ KOMUNIKACYJNĄ I TECHNICZNĄ, PODNOSZĄCĄ JAKOŚĆ ŚRODOWISKA NATURALNEGO ORAZ Z ZAGOSPODAROWANĄ PRZESTRZENIĄ PUBLICZNĄ	
Cel operacyjny	I.1. Rozwój infrastruktury komunikacyjnej i technicznej
Kierunki działań	• Budowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej • Rozbudowa i przebudowa infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą • Rozbudowa systemu ścieżek pieszo-rowerowych • Rozwój infrastruktury transportu publicznego
Cel operacyjny	I.2. Rozwój proekologicznych rozwiązań przyczyniających się do poprawy środowiska naturalnego
Kierunki działań	• Wdrażanie rozwiązań ograniczających niską emisję, m.in. termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i mieszkalnych, modernizacja oświetlenia ulicznego, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (instalacji o mocy do 40 kW) • Rozwój systemu gospodarki odpadami oraz segregacji i recyklingu odpadów, likwidacja „dzikich” wysypisk śmieci • Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest • Ochrona przeciwpowodziowa, przeciwpożarowa i ograniczanie skutków klęsk żywiołowych • Wspieranie edukacji ekologicznej i kształtowanie postaw prośrodowiskowych wśród mieszkańców
Cel operacyjny	I.3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów i obiektów
Kierunki działań	• Renowacja i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego • Zagospodarowanie zdegradowanych obszarów • Przebudowa, modernizacja i adaptacja zdegradowanych obiektów na cele wynikające z potrzeb mieszkańców • Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomagane i chronione
Cel operacyjny	I.4. Poprawa dostępu do internetu i rozwój e-usług publicznych
Kierunki działań	• Budowa i rozbudowa sieci szerokopasmowych • Budowa publicznych punktów dostępu do Internetu • Rozwój e-usług publicznych poprzez wdrażanie rozwiązań informatycznych służących świadczeniu usług publicznych drogą elektroniczną • Digitalizacja zasobów publicznych wraz z zapewnieniem publicznego dostępu on-line

PRIORYTET II. JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CEL STRATEGICZNY	MSTÓW – GMINĄ O WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA, Z DOSTĘPEM DO USŁUG PUBLICZNYCH O NAJWYŻSZYM STANDARDZIE
Cel operacyjny	II.1. Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych
Kierunki działań	• Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych • Promocja zdrowego i aktywnego trybu życia oraz stworzenie systemu profilaktyki zdrowotnej, w tym działania na rzecz ograniczania chorób i uzależnień cywilizacyjnych z uwzględnieniem zmian demograficznych • Stworzenie efektywnych form wspierania aktywności zawodowej, sprzyjających wzrostowi zatrudnienia i zmniejszeniu bezrobocia • Wzrost dostępu do szerokiej oferty wsparcia dla różnych grup społecznych, w tym dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych • Zapewnienie wysokiej jakości usług opiekuńczych nad dziećmi oraz innymi osobami zależnymi i starszymi • Poprawa dostępu i zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych najuboższych mieszkańców • Wdrażanie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa publicznego
Cel operacyjny	II.2. Wzrost integracji i aktywności społecznej mieszkańców
Kierunki działań	• Realizacja programów aktywności lokalnej • Podniesienie jakości i zwiększenie oferty (w tym liczby organizowanych imprez) w zakresie sportu i rekreacji zapewniającej możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu • Wsparcie działalności organizacji pozarządowych
Cel operacyjny	II.3. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego gminy
Kierunki działań	• Tworzenie nowych miejsc w przedszkolach • Poprawa oferty edukacyjnej szkół (m.in. zajęcia pozalekcyjne i wyrównawcze, staże, stypendia, podwyższanie kwalifikacji nauczycieli) • Podniesienie standardu placówek oświatowych • Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w edukacji
Cel operacyjny	II.4. Zapewnienie atrakcyjnej oferty kulturalnej
Kierunki działań	• Poprawa jakości oferty kulturalnej skierowanej do różnych grup społecznych • Rozwój i poprawa standardu oraz wyposażenia instytucji kultury

PRIORYTET III . PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I TURYSTYKA

CEL STRATEGICZNY	MSTÓW – GMINĄ O WYSOKIM POZIOMIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI, OFERUJĄCĄ NOWE MIEJSCA PRACY ORAZ ODWIEDZANĄ I ROZPOZNAWALNĄ W KRAJU I ZA GRANICĄ
Cel operacyjny	III.1. Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości
Kierunki działań	• Kreowanie przyjaznego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości (w tym: ulgi podatkowe, proste i sprawne procedury urzędowe) • Uzbrojenie i zwiększenie powierzchni inwestycyjnych oraz usługowych udostępnianych przedsiębiorstwom • Promowanie przedsiębiorczych postaw oraz samozatrudnienia wśród mieszkańców
Cel operacyjny	III.2. Poprawa dostępu do bazy turystycznej
Kierunki działań	• Rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej • Poprawa dostępu do zróżnicowanej oferty turystycznej (w tym: w obszarze turystyki aktywnej, kulturowej, agroturystyki i ekoturystyki oraz rekreacji, wykorzystujących atrakcje i lokalny potencjał) • Wykorzystanie potencjału gminy do rozwoju agroturystyki
Cel operacyjny	III.3. Promocja walorów turystycznych gminy
Kierunki działań	• Działania promocyjne lokalnych produktów oraz walorów i atrakcji turystycznych gminy • Współpraca z samorządami województwa śląskiego, w tym z gminami jurajskimi, w zakresie wspólnej promocji
Cel operacyjny	III.4. Atrakcyjny wizerunek gminy oraz wzrost rozpoznawalności w kraju i za granicą
Kierunki działań	• Kreowanie pozytywnego wizerunku i potencjału gminy • Promocja walorów inwestycyjnych gminy • Współpraca zagraniczna, w tym: realizowana w ramach programów i funduszy zewnętrznych

V. WDRAŻANIE STRATEGII ROZWOJU

Strategia Rozwoju Gminy Mstów - to dokument, który został opracowany na zasadach partnerstwa społecznego (partycypacji społecznej), określający priorytety, cele rozwoju i kierunki działań w perspektywie długofalowej – do 2025 roku. Koordynacja i odpowiedzialność w zakresie wdrażania założeń Strategii leży po stronie samorządu gminy. Głównym podmiotem odpowiedzialnym za proces realizacji zapisów dokumentu jest Gmina Mstów, a w jej imieniu gminna jednostka organizacyjna: Urząd Gminy Mstów.

W celu prawidłowego wdrożenia założeń Strategii konieczna jest realizacja konkretnych przedsięwzięć, w tym inwestycji oraz działań społecznych. Aby usprawnić realizację zadań przyczyniających się do osiągnięcia zakładanych celów, budżet gminy powinien zostać podporządkowany celom, natomiast organizacja wykonania działań powierzona poszczególnym jednostkom organizacyjnym według ich kompetencji, m.in. odpowiednim komórkom w Urzędzie Gminy lub samorządowym jednostkom organizacyjnym. Zadania o charakterze bardziej złożonym, wymagające współpracy z podmiotami zewnętrznymi, a także o charakterze ponadlokalnym, powinny być realizowane w formie partnerstwa podmiotów publicznych różnych szczebli, lub zlecane m.in. organizacjom pozarządowym.

Do głównych etapów procesu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Mstów można zaliczyć:

- długoletnie prognozowanie budżetu gminy, w tym: dochodów i wydatków, ocena kondycji finansowej gminy, w tym: określenie zdolności kredytowej gminy, opracowanie i aktualizacja Wieloletniej Prognozy Finansowej, wprowadzenie procesu hierarchizacji zadań,
- przygotowanie, aktualizacja oraz realizacja programów, czy projektów, w tym inwestycyjnych oraz społecznych – zachowanie komplementarności przedsięwzięć infrastrukturalnych i tzw. „miękkich” – co przyczyni się do osiągnięcia tzw. efektu synergii,
- monitoring realizacji projektów i ich zakładanych efektów (oraz porównanie wartości końcowej wskaźników z ich z wartością bazową określoną na etapie programowania),
- aktualizacja Strategii Rozwoju, w tym: współpraca i prowadzenie konsultacji społecznych z podmiotami lokalnymi w zakresie planowanych zmian,
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych.

Do głównych źródeł finansowania działań wynikających ze Strategii Rozwoju Gminy Mstów należą m.in.:

- środki własne gminy,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej, w tym z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki z funduszy celowych (m.in. Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej).

Realizacja założeń Strategii leży w gestii władz samorządowych. Podobnie jednak jak w fazie diagnozy i programowania, uspołecznienie procesów związanych z jej realizacją jest kluczowym czynnikiem, który przyczyniał się będzie do sukcesu w jej wdrażaniu.

VI. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII ROZWOJU

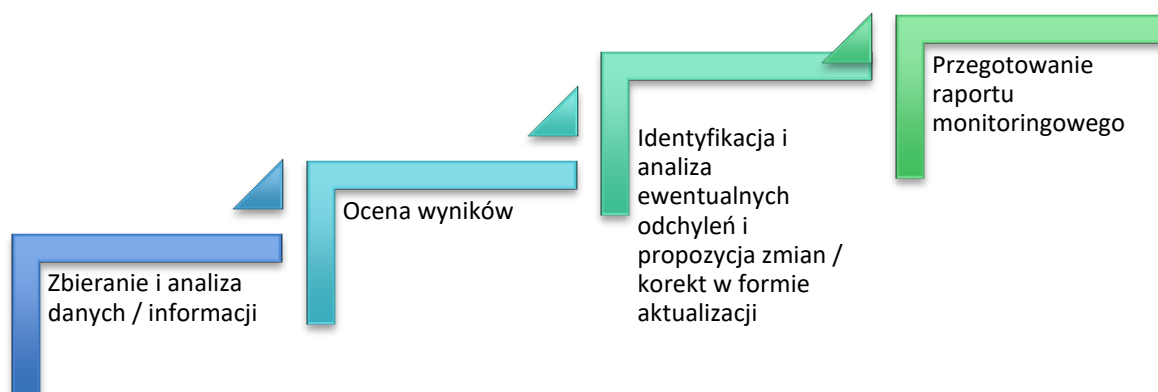
Monitoring to proces polegający na okresowej kontroli i ocenie stopnia realizacji działań zapisanych w Strategii Rozwoju oraz wprowadzaniu modyfikacji, zgodnie ze zmieniającymi się warunkami zewnętrznymi i wewnętrznymi wpływającymi na rozwój gminy.

Monitorowanie wdrażania zapisów dokumentu jest podstawowym warunkiem realizacji określonych w nim celów. Monitoring ma również służyć kontroli postępu realizacji założonych działań, weryfikacji osiągniętych rezultatów i porównywaniu ich zgodności z celami. Z upływem czasu istotnym zadaniem będzie również ocena sytuacji zewnętrznej i założeń, które mogą się dezaktualizować w związku ze zmianami sytuacji gminy, regionu i kraju.

Odpowiednio przeprowadzony monitoring w postaci analizy wskaźników ilościowych i jakościowych (opisanych w ramach diagnozy) w odniesieniu do celów, umożliwi sprawne zarządzanie rozwojem gminy. Dzięki niemu wdrażanie Strategii będzie procesem ciągłym i dynamicznym.

Punktem wyjścia dla procesu ewaluacji będzie ocena dokonywana na podstawie diagnozy sytuacji istniejącej w ramach konkretnych obszarów priorytetowych (dokonanej w niniejszym opracowaniu). Istotnym elementem było przeprowadzanie analizy ex-ante w ramach części diagnostycznej - przed przystąpieniem do realizacji konkretnych przedsięwzięć realizowanych przez samorząd gminy. Kolejne etapy ewaluacji będą obejmować ocenę mid-term, a także ex-post (ocena po zakończeniu okresu dla którego jest przewidziana Strategia) – w ramach raportu monitoringowego.

Rysunek 27. System monitoringu i ewaluacji

Źródło: opracowanie własne

Monitoring wdrażania Strategii, poprzez realizację poszczególnych przedsięwzięć i projektów, będzie przeprowadzany w dwóch zakresach: rzeczowym i finansowym. Pierwszy będzie obrazem postępu w osiąganiu celów oraz będzie stanowił kontrolę realizacji założeń. Drugi natomiast oceniać będzie racjonalność i wysokość wydatków finansowych na realizację poszczególnych działań (nakład / rezultat).

Monitoring realizacji założeń Strategii umożliwi dokonanie okresowych analiz i ocen skutków wdrażanych działań dla życia społeczno-gospodarczego gminy, w oparciu o szereg wskaźników pochodzących z publicznego systemu informacji statystycznej (GUS) lub wewnętrznego systemu sprawozdawczości gminy – w ramach ewaluacji (oceny).

Poniżej wskazano główne wskaźniki ewaluacji celów strategicznych. Jednocześnie dodatkowe wskaźniki zostaną określone na etapie realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Tabela 23. Główne wskaźniki ewaluacji celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Mstów

Wskaźnik	Wartość bazowa
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,48
Saldo migracji na 1000 osób	4,5
Średni wiek mieszkańców	39,7
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	56,5
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	4,0
Stopa bezrobocia w %	4,0
Pracujący na 1000 ludności	69
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	725
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	9,7
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,41
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem w %	3,1
Mieszkania oddane na 1000 ludności	26
Przychodnie na 10 tys. ludności	5
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	
wodociąg	99,9
kanalizacja	34,9
gaz	26,4
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem	
w wieku przedprodukcyjnym	17,9
w wieku produkcyjnym	63,9
w wieku poprodukcyjnym	18,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

VII. ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Zapisy Strategii Rozwoju Gminy Mstów są zgodne z dokumentami strategicznymi, w których zawarte są cele i zamierzenia priorytetów regionu, kraju i Unii Europejskiej, do najważniejszych z nich należą przede wszystkim:

Tabela 24. Spójność z dokumentami wyższego szczebla

Unia Europejska	Pakiet legislacyjny polityki spójności na lata 2014-2020; Strategia Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu; Powyższe dokumenty dotyczą polityki regionalnej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, jak również celów, kierunków i zakresu interwencji wsparcia wspólnotowego w ramach poszczególnych dziedzin służących rozwojowi UE.
Kraj	Strategia Rozwoju Kraju 2020 - główna strategia rozwojowa Polski do 2020 r. - wskazuje najważniejsze zadania państwa, które należy zrealizować w najbliższych latach, by przyspieszyć rozwój Polski, orientacyjny harmonogram oraz sposób finansowania zaplanowanych działań; Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 - jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie: przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku, określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju, wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR) - określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej państwa. Wyznacza też zasady i mechanizmy współpracy pomiędzy rządem a samorządami wojewódzkimi oraz koordynacji działań obu szczebli.
Województwo Śląskie	Planowanie rozwoju jest jednym z kluczowych zadań, jakie ustawowo zostały przypisane samorządowi województwa. Opracowuje on strategię, stanowiącą zapis świadomych wyborów społeczności regionu, zorientowanych na rozwiązanie głównych problemów i utrzymanie województwa na ścieżce trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz podnoszenie konkurencyjności regionu: Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+” - stanowi plan samorządu województwa określający wizję rozwoju, cele oraz główne sposoby ich osiągnięcia w kontekście występujących uwarunkowań w perspektywie 2020 roku; Plan Przestrzennego Zagospodarowania Województwa Śląskiego - ma w okresie najbliższych kilkunastu lat odegrać zasadniczą rolę w sterowaniu przyszłością regionu tak, aby w optymalny sposób wykorzystywać istniejące zasoby i szanse, zapewniając przez to województwu długotrwały, zrównoważony rozwój;

	Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich do roku 2030 - dokument mający charakter długoletni, uwzględnia warunki funkcjonowania oraz prognozy rozwoju obszarów wiejskich, a także zawiera ustalenia strategiczne dla obszarów wiejskich całego województwa śląskiego; Strategia Ochrony Przyrody do roku 2030 - strategia odzwierciedlająca związki przyczynowo-skutkowe między przyrodą i człowiekiem, formułowana w oparciu o wiedzę o przyrodzie, człowieku, społeczeństwie, kulturze i gospodarce a zawierająca diagnozę i prognozę ich stanu. Obejmuje całą sferę rozwoju społeczno-gospodarczego województwa w dłuższym okresie planistycznym, w aspektach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym; Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego do roku 2019 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2024 - głównym celem dokumentu jest dążenie do poprawy stanu środowiska w województwie oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko źródeł zanieczyszczeń, ochrona i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami; Program Ochrony Powietrza - mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji; Program rozwoju turystyki w województwie śląskim – określa założenia i kierunki, które mają przyczynić się do zwiększenia ruchu turystycznego i przychodów regionu z turystyki, rozwijania nowej interdyscyplinarnej gałęzi gospodarki, tzw. przemysłu czasu wolnego, zarówno dla turystów jak i mieszkańców regionu; Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego – wytycza cele i kierunki działań w obszarze społeczeństwa informacyjnego, w tym e-usług i nowoczesnych technologii informacyjnych; Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020 - określa działania zmierzające do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców regionu, m.in.: wspieranie rodzin, rozwój ekonomii społecznej, ochronę dzieci i młodzieży przed zjawiskami dezorganizacji społecznej, aktywizację osób niepełnosprawnych, przełamywanie barier w aktywizacji osób starszych, integrację systemu pomocy społecznej oraz bezpieczeństwo publiczne; Regionalna Strategia Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2013-2020 – główne cele dokumentu koncentrują się wokół dwóch priorytetów innowacyjnego rozwoju regionu: zwiększanie i integracja istniejącego potencjału regionu, kreowanie inteligentnych rynków dla technologii przyszłości.
Subregion północny województwa śląskiego	Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Północnego Województwa Śląskiego – określa dziedziny interwencji i cele Strategii RIT w zakresie wsparcia z funduszy wspólnotowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

Źródło: opracowanie własne

VIII. OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Na podstawie art. 47, w związku z art. 57 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (j.t. Dz. U. z 2017 r. poz. 1405) dokonano uzgodnienia z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Katowicach, że dla projektu Strategii Rozwoju Gminy Mstów 2017 – 2025 nie ma konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

SPIS TABEL I RYSUNKÓW

SPIS TABEL

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna Gminy Mstów według kierunków wykorzystania w 2015 roku w ha	14
Tabela 2. Urządzenia sieciowe na terenie Gminy Mstów w latach 2012-2016	19
Tabela 3. Gospodarka odpadami na terenie Gminy Mstów w latach 2012-2015	21
Tabela 4. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków na terenie Gminy Mstów	24
Tabela 5. Budownictwo w Gminie Mstów w latach 2012-2016	28
Tabela 6. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Mstów w latach 2012-2015	29
Tabela 7. Rolnictwo w Gminie Mstów wg Powszechnego Spisu Rolnego - 2010 rok	30
Tabela 8. Stan ludności wg miejsca zamieszkania i płci w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016 (stan w dn. 31.12.)	34
Tabela 9. Ruch naturalny wg płci w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	35
Tabela 10. Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	36
Tabela 11. Procentowy udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	38
Tabela 12. Liczba i udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy z terenu Gminy Mstów w latach 2012 - 2016 (stan w dniu 31.12.)	38
Tabela 13. Wychowanie przedszkolne w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015	40
Tabela 14. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015	41
Tabela 15. Ochrona zdrowia w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	42
Tabela 16. Środowiskowa pomoc społeczna w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015	43
Tabela 17. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sektorów własnościowych w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	44
Tabela 18. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg sekcji i działów PKD 2007 w Gminie Mstów w latach 2010-2014	45
Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klas wielkości w Gminie Mstów latach 2012 - 2016	46
Tabela 20. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w Gminie Mstów - wskaźniki w latach 2012 - 2016	46
Tabela 21. Porównanie głównych wskaźników statystycznych dla Gminy Mstów ze średnimi wskaźnikami dla powiatu częstochowskiego i województwa śląskiego (wg danych za rok 2015 lub 2016)	47
Tabela 22. Analiza SWOT dla Gminy Mstów	54
Tabela 23. Główne wskaźniki ewaluacji celów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Mstów	62
Tabela 24. Spójność z dokumentami wyższego szczebla	63

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Zarządzanie strategiczne	3
Rysunek 2. Etapy prac nad Strategią Rozwoju Gminy Mstów	5
Rysunek 3. Lokalizacja Gminy Mstów w województwie śląskim	12
Rysunek 4. Lokalizacja Gminy Mstów w powiecie częstochowskim	13
Rysunek 5. Sołectwa w Gminie Mstów	13
Rysunek 6. Struktura powierzchni geodezyjnej Gminy Mstów według kierunków wykorzystania w %	15
Rysunek 7. Udział ludności korzystającej z urządzeń sieciowych w Gminie Mstów w latach 2012 - 2015 w %	20
Rysunek 8. Klasztor Kanoników Regularnych Laterańskich w Mstowie	22
Rysunek 10. Rynek w Mstowie	23
Rysunek 11. Zespół Starych Stodół w Mstowie	23
Rysunek 12. Element skalny charakterystyczny dla Jury tzw. „Skała Miłości” na tle rzeki Warta w Mstowie	26
Rysunek 12. Kształtowanie się liczby ludności w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	34
Rysunek 13. Kształtowanie się przyrostu naturalnego w Gminie Mstów w latach 2010-2014	35
Rysunek 14. Saldo migracji na 1000 osób w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	37
Rysunek 15. Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w Gminie Mstów w 2016 roku	38
Rysunek 16. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016 w %	39
Rysunek 17. Struktura osób bezrobotnych	39
Rysunek 18. Udział osób w rodzinach korzystających z danego powodów przyznania pomocy społecznej w 2016 roku	43
Rysunek 19. Kształtowanie się liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych w rejestrze REGON w Gminie Mstów w latach 2012 - 2016	44
Rysunek 20. Ocena jakości, warunków życia i działalności w Gminie Mstów	49
Rysunek 21. Największe problemy i bariery w rozwoju Gminy Mstów (maksymalnie 5 możliwych odpowiedzi)	50
Rysunek 22. Ocena stwierdzeń dotyczących Gminy Mstów	51
Rysunek 23. Czynniki z jakim ankietowani chcieliby, aby utożsamiano Gminę Mstów w roku 2025	52
Rysunek 24. Model analizy SWOT	53
Rysunek 25. Wizja rozwoju oraz misja	55
Rysunek 26. Priorytety, cele strategiczne oraz operacyjne	56
Rysunek 27. System monitoringu i ewaluacji	61